

საქართველოს
საბჭოთაო კინო

საქართველოს კინო

მეცხრედიანი
№ 10 1988 წ.

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ქართული
უნეულის-
ტუტის
დაახსე-
ბის
ისტორი-
იდან

ბაბუნაშვილი ივანე ჯავახიშვილი,
ახლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დარსების მეთაური.

(ნაწევრები ეპოქითი თაყარშვილის
მონაწილეობით)

1917 წლის თებერვლის რევოლუციამ ცარიზმი დაამხვრია. სულ მალე, პეტერბურგში მყოფმა ივანე ჯავახიშვილმა მონწილეობა უნივერსიტეტის გახსნის საინიციატივო ჯგუფში. მისი პირველი რიცხვებში იგი დაწვრილდა თბილისში და თან ჩამოიტანა უკვე მზა წესდება ქართული კერძო უნივერსიტეტისა. მოვიდა ჩემთან, დაწვრილებით ვამაყუნო ყველაფერი და მთხოვა მონაწილეობა უნივერსიტეტის დაარსების საქმეში. თან დაძინა, რომ როდესაც შედგებოდა უნივერსიტეტის საბჭო, პირადად მე არჩეული ვიქნებოდი პროფესორად და მომენიჭებოდა დოქტორის ხარისხი.

მაშინვე გადაწყვეტიტომ 12 მთისხათვის მოგვეყვანა საქართველოში არსებულ კულტურულ საზოგადოებათა წარმომადგენლების დიდი კრება, რომელიც თავის თავს გამოაცხადებდა უნივერსიტეტის დამფუძნებელ კრებად და შეუდგებოდა მისი გახსნის საშუალებას. იმ კრების თავმჯდომარეობა ივ. ჯავახიშვილმა არაფრით არ იკისრა; მე მომსხვენებელი ვარ და თავმჯდომარე უსათუოდ თქვენ უნდა იყოთ, მთობა. კრების

მრავალი წარმომადგენელი დაესწრო, ყველა დიდი სიხარულითა და აღტაცებით შეხვდა იმ საქმეს. დავიწყეთ ბეობა. ამ დროს გაიღო კარი და შემოვიდა ჩვენი მსოფიანი და დიდად დამახსურებელი მეცნიერი, ქიმიის პროფესორი პეტრე შელიქოვილი, რომელიც პირველად ნახული და გაცნობილი შევადანახტახი თუმანიშვილ-წერეთელთან. რასაკვირველია, მისი შემოსვლისთანავე შევთავაზე კრებას, პროფ. შელიქოვილი აგვიჩინა საპატიო თავმჯდომარედ და ყველანი ტახის კართი შეხვდნენ ამ წინადადებას. პეტრე გვირდით მომბიდა, მაგრამ კრების გაძლოდა არ ისურვა და მთხოვა, მე გამეგრებინა.

ივანე ჯავახიშვილმა გააკეთა ვრცელი მოხსენება და წავიკითხა თავის მიერ შედგენილი წესდება მომავალი უნივერსიტეტისა. ამის შემდეგ კრებამ ერთხმად გადაწყვიტა დაარსება უნივერსიტეტის საზოგადოებისა და მისი წესდების შედგენაც ივანე ჯავახიშვილს მინდო. კრებამ თავისთავი უნივერსიტეტის დამფუძნებელ კრებად გამოაცხადა და ამასთანავე დაადგინა უნივერსიტეტის

გახსნა 1918 წლის დასაწყისში.

1917 წლის 22 ივნისის კრებაზე დამტკიცდა ივ. ჯავახიშვილის მიერ შედგენილი წესდება უნივერსიტეტის დამაარსებელი საზოგადოებისა. იმ საზოგადოებამ გამოყო ორი — აკადემიური და ფინანსური — კომისია. ფინანსურს — დავისრა უნივერსიტეტისათვის სახსრების გამოწვევა, ხოლო აკადემიურს — მეცნიერული ორგანიზაციისათვის ზრუნვა. აკადემიურ კომისიამ შევიდნენ: პ. შელიქოვილი, ივ. ჯავახიშვილი, ე. თაყაიშვილი, ი. უფლშიძე, ა. შანიძე, შ. ნუცუბიძე, ფ. გოგინაშვილი, კ. კეკელიძე, დ. უსნაძე და ა. რაზმაძე. კომისიამ სხვადასხვა დროს 9 სხდომა ჩაატარა.

1917 წლის 22 ნოემბრის სხდომაზე, რომელსაც დაესწრნენ ივ. ჯავახიშვილი (თავმჯდომარე), ე. თაყაიშვილი, ფ. გოგინაშვილი, ა. შანიძე, კ. კეკელიძე და დ. უსნაძე, გადაწყდა ქრისნობით დაარსებული კრების ხიზარმისმეტყველების ანუ ფილოსოფიური ფუალტბეტი, რომელსაც შემდეგ წელს მიემტებოდა სხვები.

აკადემიკოსი ილია ვეპუა
ახილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორი.

1918 წლის 18 იანვარს შედგა უნივერსიტეტის პირველი სხდომა, რომელზედაც იყო ბუბო, თუ ვინ უნდა არჩეულიყო რექტორად, დეკანად და მდივანად. ყველას გვინდოდა, რომ რექტორი იყავნ ქავახიშვილი ყოფილიყო, მაგრამ იგი უარზე დადგა და წამოაყენა პეტრე მელიქიშვილის კანდიდატურა: „ცნობილი მეციენტია, რუსეთშიცა და საზღვარგარეთაც და მისი არჩევა დიდ პრესტიჟს შეუქმნის ჩვენს უნივერსიტეტს“.

მის წინადადების თანახმად რექტორად არჩეულ იქნა პ. მელიქიშვილი. დეკანად აირჩიეს ივ. ჭავახიშვილი, ხოლო მდივანად — იოსებ ყოფშიძე. ფაქტობრივ რექტორი მაინც იყო ივ. ჭავახიშვილი, ურთობისოდაც პ. მელიქიშვილი არავითარ მოწვევნილოვან საქითის არ გადაწყვეტდა ხოლმე.

ამის შემდეგ, 1918 წლის 28 იანვარს (ძვ. სტილით), უარავი ხალხის დასწრებითა და დიდი ზეიმით გაიხსნა ქართული, კერძო

უნივერსიტეტი, რომელშიც თავი მოყარეს რუსეთის უმაღლესი სასწავლებლებიდან წამოსულმა ქართველმა პროფესორებმა.

1918 წლის 8 სექტემბერს თბილისის ქარ. თული კერძო უნივერსიტეტი გამოცხადებულ იქნა სახელმწიფო უნივერსიტეტად. მაგრამ მენშევიკური მოვარება ნაკლებ უსურალებს აქცივდა ჩვენს უნივერსიტეტს, რომელიც მრავალ დაბეჯოლებს განიცდიდა. მუხუხდავად ამისა, პროფესორთა დაუღალავი შევადინებით ღიქციების კითხვა მოუხრობად და ჭიროვანად მიმდინარეობდა. მუხუხდ ერთაში იცივდებნდა, ცოტა არ იყო, შევარყია მდგომარეობა.

პირველი რექტორი, პეტრე მელიქიშვილი, დიდი მეცნიერი და კარგი ქართველი კაცი იყო, მაგრამ ერთი ზენ სჭირდა: მოკამათების, მის საწინააღმდეგო აზრს ვერ თიმენდა და განარსებული მიატოვებდა ხოლმე კრებებს. გულში რომ მოაუვადოდა, სერთყვის დიღების შეკვრას დაიწყებდა და ეს იმის

ნიშანი იყო, რომ წასასვლელად ემზადებოდა. ერთ კრებაზე (მე არ დავსწრებოვარ) მაგრამ მისი მსვლელობა დაწვრილებით მამხო ივ. ჭავახიშვილმა) პეტრეს შეტაცებამოსვლია ოდესის უნივერსიტეტიდან ჩვენთან ჩამოსულ მუშაკებთან, რომლებთანაც მას ოდესაშივე ჰქონია უთანხმოება; ძალიან გაჭყრებულყოფი და განცხადებინა, რომ სულ მიატოვებს თბილისის უნივერსიტეტს, რექტორობასაც და პროფესორობასაც. ივანე ჭავახიშვილმა მითხრა, ეს დიდი სკანდალი იქნება ჩვენი უნივერსიტეტისათვის და გვიშველე რამეო; მოელაპარაკე პეტრეს. უნი პატივისცემულია და დაჭყრებს; ნუ გვიწამს ამ საქმეს, ნუ დაიყენებს; რექტორობისაგან გაავთავისუფლებთ, მაგრამ პროფესორად უნდა დარჩესო.

მივიდ პეტრესთან, რომელსაც დიდად ეამჩემი დანახვა. ეტყობოდა, შეწუხებული იყო იმ ინიციელტის გამო. დაფუწეუ საუბარი და ავსებენი, თუ რა ცუდ შედეგს გამოიღებდა უნივერსიტეტისათვის მისი მოშორება და ა. შ. ბოლოს ეფუხბარი, თუ მაინც დამაინც სჭიროა, ეგების იმავე კი დაგეთანხმო, რომ რექტორად აღარ იყვი, მაგრამ პროფესორად უთოულ უნდა დარჩი და თქვენს ფაკულტეტს უნდა გაუძღვეთ მეტი. ბოლოს დაჰმინე: ჩვენი უნივერსიტეტის დამაშვენებელი ბრძანდებით, ყველანი დიდი პატივისცემით შემოგყურებთ; მენდვით, რომ ამას პირფერობით არ გრუხუნებთ და ნუ ინებებთ ისეთ საქმეს, რომელიც თქვენ არ შეგვეტრებთ და უნივერსიტეტს კი ვნებას მოუტანას მეტიო.

წარმოიდგინეთ, პეტრეს გული ამოუქატიცრებლები გაღმოყარა და მითხრა: „ილიად გბაღლობთ თანაგრძობისათვის — თქვენი ყველაფერი მჭერაო“. ადგა და გადამოცნა. მეტიც დაჰმინა, „რექტორობა არ შემიძლია და პროფესორად დავარჩებიო“.

მას შემდეგ ივანე ჭავახიშვილი ამოვიჩინეთ რექტორად და ისიც იძულებული გახდა დაგეთანხმებოდა, მიეღო ეს თანხმდებობა.

ამრავად დარასდა ქართული უნივერსიტეტი. ამჟამად აღარა გვეყვს მისი დაარსების მეთორეტი ივანე ჭავახიშვილი — უბრალო აღბინი, პირველბარისოვანი საზოგადო მოღვაწე, ზუმებერი მეცნიერი, ფუძემდებელი ქართული სიბრძნისმეტყველების და ექიმოდა, ისტორიის ყველა დარგისა. მის მიერ უზუად დატოვებულ მეცნიერული მემკვიდრეობა არის ქვაყუთხედი, რომელზედაც საბჭოთა ხელისუფლების მეოხებით, ასე უსაბუთოდ და დიდი წარსტების შენდებდა დღეს ქართული მეცნიერების ყველა დარგი. ეს მწენებლები კი უმეტეს შემთხვევანი ივანეს მიერ გაჭაფულთ პროფესორებიცა მათი შეტრეხება არიან.

ივანე ჭავახიშვილი უღროოდ მოშორდა საქართველოს მეცნიერებს, მაგრამ მისი დღე-ღამე და სახელი ცოცხლობა და ცოცხალი დარჩება.

პენსიონერი პენსიონერი საქართველო საქართველო

პენსიონერი პენსიონერი

ქალს მუდამ მეტად საბატო ადგილი ეკუთვნის ქართველი ერის მრავალსაუკუნოვანი არსებობის მანძილზე. გასაოცარია, რომ ქართველი ერის მოჭრისტიანება, რომელიც უდიდესი მნიშვნელობის ამბავია ჩვენი ისტორიაში, ამოქმედდა სწორად ნინოს მიწვევებზე. ცნობილი ფაქტია, რომ დიდებული მსხეთის ჯერის ტაძრის შენებაში ახლო მონაწილეობას იღებდა ქალიც. სახელად თემისტია, რომელმაც ამ ტაძარში „დღედათა საყოფელი“ ააგო, რასაც მშვენიერად შემონახული წარწერა მოგვითხრობს.

მამხადიათა სამყაროში, რომელიც, მე-7 საუკუნის ნახევრიდან მოყოლებული, ქრისტიანულ საქართველოს გარს ერტვა სამხრეთ-აღმოსავლეთის მხრიდან, ქალის მდგომარეობა მეტად მძიმე იყო. მაგრამ საქართველოში სულ სხვა ვითარებას ცხდამო: ქალს მეტი თავისუფლება ჰქონდა და მოხდა ისიც, რომ მე-12 საუკუნეში ქართველმა ქალმა სამეფო გვირგვინიც კი დაიდა თავზე. ეს იყო თამარ მეფე, რომლის დროს დაიწერა უცდელი „ვეფხისტყაოსანი“, რომელიც ერთ-ერთი საუკეთესო შედევრითაა ნა მსოფლიო ლიტერატურის სავანებში. დღეს უზარალო ჰუმანიტარულ არის ქვეყნო, თუ რა დიდი ადგილი უჭირავს ქალის

ეულს ამ პოემაში. უმეკელია, რომ ასეთი მაღალი-იდულებიანი ნაწარმოები ვერ წარმოიშობოდა, რომ მისთვის არ ყოფილიყო მოზადებული სთიანადი ნიადაგი ჩვენი ქვეყნის ცხოვრებაში.

საქართველოს წარსულიდან შეიძლება მოვიგონოთ ბევრი სხვა რამეც, რაც ქალს აქტიურ ძალად წარმოვიგედვს საზოგადოებრივ ცხოვრებაში. მაგრამ ისიც უნდა ითქვას, რომ ქალის მთავარი სამოქმედო ასპარეზო მაინც ოჯახი იყო და მისთან დაკავშირებული მრავალ-ნაირი საქმიანობა, პირველ ყოვლისა, შეიძლება აღზრდა. თუ ქართველი ერი წარსულში არაერთგვან გადუქრდა თავსდატეხილ პოლიტიურ ქარიშხალს, ამას უდიდესი დავალი ქართველ დედას მიუძღვის.

დღეს ქართველ ქალს თითქმის ყოველგვარ სამუშაოზე მნახავთ მამაკაცთან ერთად, რომელთანაც ის უფლებრივად გათანაბრებულია.

გასაკვირველი არ არის, რომ როდესაც ამ ნახევარი საუკუნის წინათ თბილისის უნივერსიტეტი დაარსდა, ქართველი ქალი სამეცნიერო ასპარეზზედაც გამოვიდა და აქაც დიდი საქმე გააკეთა. უნივერსიტეტის არსებობის პირველსავე

წლებში საკმაოდ დიდი იყო ქალთა მონაწილეობა სამეცნიეროსა და პედაგოგიურ საქმიანობაში. პირველ ქართულ უმაღლეს სასწავლებელში ევროპულ ენათაგან იმთავითვე ისწავლებოდა ფრანგული, გერმანული და ინგლისური. ფრანგულს ლექტორად ივანე ჯავახიშვილმა მოიწვია ამ ენის ჩინებული მცოდნე ელისაბედ ორბელიანი, რომელმაც შემდგომი, სოლომონ იორდანიშვილთან ერთად, ფრანგულად თარგმნა „ვეფხისტყაოსანი“, რომელიც, სამწუხაროდ, არ დაბეჭდილა. მანვე, იმავე ს. იორდანიშვილის მონაწილეობით, რედაქცია უყო მარჯორი უორდრომის მიერ ინგლისურად თარგმნილ „ვეფხისტყაოსანს“, რომელსაც დაურთო ინგო-ზატეულია ამბის თარგმანიც (ეს ამბავი პირველ გამოცემას აკლდა).

არ შეიძლება ამ გავისხნათ, რომ პროფესორი ნინო ციციშვილი პეტრე მელიქიშვილის ერთ-ერთი პირველი ასისტენტად იყო ჩვენს უნივერსიტეტში (ორგანულ ქიმიკში). ასევე თავიდანვე მუშაობდა ასისტენტად ანა მისევილი (არაორგანულ ქიმიკში):

ქველი თაობის მეცნიერ ქალთა გუნდს ეკუთვნის: ელენე ჩიჭავაძე (მეკრობილოლოგია), თამარ ლომოური (ისტორიის დამზა-

რე დისციპლინები, ყვერდ ნუმიშპაცია) და პრუფ. რუსულად ნიკოლაძე (რომელმაც შემდეგ პოლიტექნიკურ ინსტიტუტში განაჯარი მოღვაწეობა, ძველი თაობისავე წარმომადგენელია პროფესორი ანა ჩხეიძე (რუსული ლიტერატურა).

განსაუფრებთი აღსანიშნავია ის მეცნიერი ქალები (პროფესორები, დოცენტები), რომლებიც ჩვენს უნივერსიტეტში აღიზარდნენ და შემდეგ ამ უნივერსიტეტს ან მისი წიაღიდან წარმოშობილი ინსტიტუტების დაუბრუნდნენ ახალ თაობაში აღზრდულებად. რა დარგიც არ უნდა იყოსთხო, ყველგან მხნავთ, რომ ქართველი ქალი წარმატებით მოღვაწეობს. აი ცნობილი ენათმეცნიერები, ფილოლოგები, ტექსტოლოგები: ქეთევან ღობიათიძე (აფხაზური ენა და მისი პირველადი დოკუმენტები), თინათინ შარაძენიძე (ზოგადი ენათმეცნიერების საკითხები), თინათინ შრეველიშვილი (ერთ დროს ფილოლოგიის ფაკულტეტის დეკანი — რუსული ენა), შიპა ანდრიაშვილი (ორანგულ-ქართული ენობრივი ურთიერთობის საკითხები), თინათინ ყუბჩიშვილი (ბერძნული ენა, ბერძნული წარწერები საქართველოში), ელენე მეტრეველი (იერუსალიმის ქართული კოლონიის კულტურული მოღვაწეობა), ქეთევან ჭიჭინაძე (ბავლეს ეპისტოლეების ქართული ვარიანტების ენა, ზემოთბრუნული კილო), მუქალა შანიძე (ფსალმუნის ძველი ქართული ვერსიები), მერი იანჭოშვილი (ინგლისური ენა), თინათინ გონაშვილი (ჩაჩხური ენა, დარგობრივი ლექსიკონების რედაქცია), როგონდა დამაშვიძე (ქართული ენის ინგლისური დიალექტი, ამ დიალექტის ლექსიკონი, დარგობრივი ლექსიკონების რედაქცია) და ძრავალი სხვა.

ეთნოგრაფიაში მომუშავეთაგან შეგვიძლია დავასახელოთ საკმაოდ ცნობილი პირები: ვერა ბარდაველიძე და რუსულან ხაჩოძე (უკანასკნელი, სამწიხაროდ, ამ სპიროვნულ წილს წინათ გარდაცვალა), ფოლკლორისტიკიდან — ქსენია სიხარულაძე და ელენე ვირსალაძე, ქართული ხელოვნების საკითხებზე მომუშავეთაგან — სარა ბარნაველი, ისტორიკოსთაგან — მარიკა ლორთქიფანიძე, არქეოლოგთაგან — ნინო ხოშტარია (კანის გათხრები), პედაგოგიკის დარგში მომუშავეთაგან — მარიამ თალაკვაძე და სხვები.

საყოველთაოდ ცნობილია განთქმულ მოთხრობათა კრებულში „ათას ერთი ღამე“, რომლის საშროლო რედაქცია არაბულ ენაზე შემუშავდა რამდენიმე ტომად. მე მინახავს ჩემი ყრბობის დროს ამ მოთხრობათა ნაწყვეტები. გამოცემული პატარა წიგნად, ნათარგმნი რუსულადან. ამჟამად ეს დაწვეულია მისი გრძელი რედაქციის თარგმნა პირდაპირ არაბულად. უკვე გამოვიდა პირველი ტომი, რომელიც თარგმნა ნანა ფურცელაძემ.

ამ ჩამოთვალულ მეცნიერი ქალები, რომ-

ლებიც ისეთ დარგებში მუშაობენ, რომლებიც ახლოს არის ჩემი სამეცნიერო კვლევის ობიექტთან ან, საზოგადოდ, ჩემ სამეცნიერო ინტერესებთან. მაგრამ სხვა სამეცნიერო დარგებშიც ბევრი ქალი ცნობილი მკვლევარი. აი, მაგალითად, თინათინ წერეთელი, ერთ დროს თვრილიყო ფაკულტეტის დეკანი, რომლის ნაკვლევებს დიდი ინტერესით აღვივებდნენ თვალყურს და ანგარიშსაც უწყევნი.

პროფესორმა ქსენია ცხაჯაიამ პრეპარატორიბიდან დაიწყო (1919 წ.), შემდეგ ასისტენტად მუშაობდა (1927 წელს), შემდეგ დოცენტად (1932 წლიდან), ამჟამად კი მეცნიერება ანატომიისა და ფიზიოლოგიის კათედრის გამგეა, ხოლო მისმა ასულმა ნინა აბესაძემ თავის ცვლად-ძიების სახელად ქართველური ენები აირჩია, სადაც ის წარტებით მუშაობს.

აი კიდევ ქსენია ბახტაძე, ჩვენი აკადემიის აკადემიოსი და ამასთანავე ლენინის სახელობის სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა საკავშირო აკადემიის აკადემიკოსი. იგი დიდი წარმატებით მუშაობს ჩანის და სუბტროპიკულ კულტურათა სრულად საკავშირო სამეცნიერო ინსტიტუტის ფილიალში (ჩაქვე).

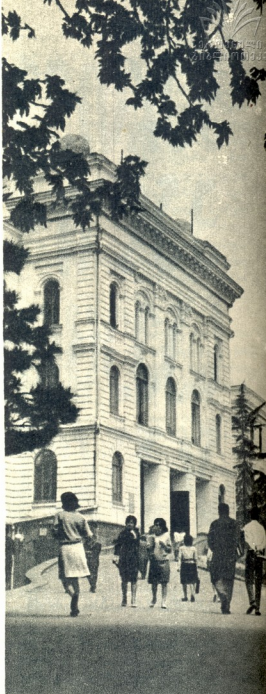
როგორც ამ მოკლე მიმოხილვიდანაც ნათლად ჩანს, ქართული ქალის ხვედრითი წონა სამეცნიერო საქმიანობაში არც თუ უმნიშვნელოა. ყველაფერი ეს კარგია, მოსაწონია და გასასარელი, მაგრამ ამასთან ერთად არ უნდა დავავიწყდეს დიდი ილიას სიტყვები:

ქართველის დედა, ჰუმუ ქართველისა უწინ მამულსა უზარდიდა შვილსა.

ამ მოვალეობას, ე. ი. შვილების აღზრდას საქმეს, ვერც ქართველი მეცნიერი ქალი გაიტყვევა. ერთი შვილის წესიერი აღზრდა უთუოდ ერთ საღმრთლო დისერტაციას უდრის. ამა მიმოვიხედლოთ ირვევად და ვიკითხოთ, რამდენი ასეთი დისერტაცია აქვთ დაუთლო ჩვენს სასახლო მეცნიერ ქალებს.

ამ ორიოდ სიტყვით მხოლოდ რამდენიმე მეცნიერი ქალი ვახსენებ, რომლებიც უნივერსიტეტის დაარსებისა და განვითარების ფონზე რელიეფურად გამოჩნდნენ.

ვიცი, ბევრი ქალი დამემღებება, რომ ამ ჩემს მსიერი მიმოხილვაში ვერ მოსვება. მაგრამ რა ექნას ამ ორმოცდაათი წლის განაპოლობათ ისე ვიზიარდა უნივერსიტეტს და ისე მომრავლდნენ მეცნიერი მუშაკელები ყოველ დარგში, რომ მე სად გადამიწვევდნენ თულო, რომ თონდაც მყოფელი ვახსენო, ისიც გაკერთ, მაგრამ თვითელმა მათთანა ხომ კარგად იცის თავისი ადგილი და ისიც, თუ რა ღვაწლი მიუძღვისთ ამ დარგში, რომელიც თავის სპეციალობად აირჩია არც ერთ მათგანს, თუ ის ნაწილი მეცნიერია, თავისი ამგი არ დაეკარგება სამშობლის წინაშე.

მუხამან ლუბანიძე

მელიქიშვილის გამაზირი, ია-ვარდი და ბუა... უწონოდ ვეღარ ვაფქვლი, ჩემი ბაღლობის გუჯა.

გზად სტუდენტობა იქჩარს მებნებენ მამროც მის გარის, სად არის ახლა ის ქალი?! ალბათ, აკვანთან ზის.

იქნებ რუსთავი არჩია, იქნებ სამგორიც მჭრის, იქნება ისევ ზაგუშია, თვალბებენ შერჩა შვილის,

და ელანდენ დამწველი კვად სტუდენტობის გუა — მელიქიშვილის გამაზირი, ია-ვარდი და ბუა.

სსე იზსლვტოლქ უნეოჳჱსოტეო...

ქართული უნივერსიტეტის დარსება ქართველმა ხალხმა იწეობა 1918 წლის 28 იანვარს ქველი ტილოთ, პარაკვეთ, დავით აღმაშენებლის სხენების დღეს... უნივერსიტეტის პირველი რექტორი იყო პროფესორი პეტერ მელიქიშვილი.

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სინარქონებტაველები უყულტბუთი ჩაეცდა სული. ამ კორადერითი ფაყულტბების დღეაჳდ იარჩინეს პროფესორი ივანე ჭავჭავაძე.

პირველი ლექცია ჩატარდა 80 იანვარს. ლექციაჳ კითხულობდა ივანე ჭავჭავაძე. აუდიტორია ვერ იტყვდა მსმენელებს.

სინარქონებტაველები უყულტბუთე ისწავლებოდა მრავალი ზუჳანიტარული დისციპლინა, იკონომიკა და სხვა.

მომავალ სტეკოლოტბებს ზრდიდა 18 პროფესორ-მასწავლებელი, პროფესორები: ივანე ჭავჭავაძე, პეტერ მელიქიშვილი, გიორგი ახვლედიანი, ანდრია ზენაშვილი, ფილანდ გუგაიაშვილი, კორნელი კეკელიძე, შალვა ნუცუმიძე, ანდრია რაზმაძე, დიმიტრი ურსანი, იოსებ უფიშვიტ, აკაკი ზინიძე, სიმონ ავალიანი, მეცნიერ-ხელმძღვანელები: იოსებ ბაბუაძე და ექვთიმე თაყაიშვილი, ლექტორები: ელისაბედ ორბელიანი, ილია კუფშიძე, ვანდა დამბაშიძე.

1918 წლის შუბოღოჳაჳე უნივერსიტეტს შეემატა ახალი გაერთიანებული სასოჳმეატოო-სახეუნებისმეტყველო და სამეურნალო ფაყულტბები, 1921 წელს კი — აგრარონოჳილი.

პირველი დიხტრატია მეცნიერებთა დოქტორის ხარისხის მოსაკრებლად დაიცვა აკაკი ზინიძე 1920 წელს.

1922 წელს გაიხსნა პოლიტექნიკური და სოციალურ-ეკონომიური ფაყულტბები.

1922 წელს საროფესორული მოსამზადებლად დატოვდა ვა კურსდამთავრებულნი: ჭ. ჭანაშია და თ. ლომოური — საქართველოს ისტორიაში, არნ. ჩიქობავა და ვ. თოჳურია — ქართული ენაში, კ. ზაქარაძე — ფილოსოფიაში, ირ. სურგულაძე — სახელმწიფო საპაროლში, შ. ამირანაშვილი — ხელოვნების ისტორიაში, გ. ჭავჭავაძე — ქართული ლიტერატურის ისტორიაში.

1922 წელს დაუხუხულზე მოსდა პირველი გამოცემა. სინარქონებტეველები ფაყულტბები დაშაჳარა 28 სტუდენტმა, რომელთაგან 8 ქალი იყო. შთ შორის იყო პირველი სტუდენტი თეო მენდა დამბაძე, რომელმაც პირველმა შეტანა უნივერსიტეტში სახეუბები.

დღეს უნივერსიტეტში 15 ფაყულტბები: მექანიკა-მათემატიკის, ფიზიკის, ქიმიის, ბიოლოგიის, გეოგრაფია-გეოლოგიის, ისტორიის, კიბერნეტიკის, ფილოსოფიის და ფსიქოლოგიის, ფილოლოგიის, დასავლეთეროშის ენებისა და ლიტერატურის, აღმოსავლეთ-მცოდნეობის, ეკონომიური, იურიდიული, ხელოვნების, უმაღლესი სკოლის მასწავლებელთა კვალიფიკაციის ამაღლებების.

უნივერსიტეტის 102 კათედრზე ნაყოფიერ პედაგოგურ და სამეცნიერო მუშაობის ენეჳა 1000-ზედ პროფესორ-მასწავლებელი (ამთჳან 876 ქალი), მათ შორის 84 სსე კავშირის და საქართველოს სსრ მეცნიერებთა აკადემიების წევრნი, 165 — პროფესორნი.

უნივერსიტეტის პროფესორებიდან 27 საქართველოს მეცნიერებთა აკადემიის აკადემიკოსი, 14 — აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი, 60 — საქართველოს სსრ მეცნიერების დამსახურებული მოღვაწე, 6 — სახელმწიფო პრემიის ლაურეატი, 8 — ლენინური პრემიის ლაურეატი.

უნივერსიტეტში მოღვაწეობს სსრკ მეცნიერებთა აკადემიის 8 ნამდვილი წევრი: საქართველოს მეცნიერებთა აკადემიის პრეზიდენტი ი. მუსხელიშვილი, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორი ი. ვეჳუა, საქართველოს სსრ მეცნიერებთა აკადემიის ფიზიოლოგიის ინსტიტუტის განყოფილების გამგე ი. ბერიტაშვილი. უნივერსიტეტში სსრკ მეცნიერებთა აკადემიის 4 წევრ-კორესპონდენტთა: ძველი ქართული ენის კათედრის გამგე ა. ზინიძე, ზოგადენეოჳმეცნიერების კათედრის გამგე გ. ახვლედიანი, ხემბოლოგიის კათედრის გამგე ვ. წერეთელი და ხელოვნების ისტორიისა და თეორიის კათედრის გამგე შ. ამირანაშვილი.

18 თაჳაჳე მებო სტუდენტ ეუფლები მეცნიერების საფუძვლებს. დაწესებულია 48 სახელმძობთ სტაჳენდია, მათ შორის ვ. ი. ლენინის, რუსთაველის, ილია ჭავჭავაძის, ივ. ჭავჭავაძის, პეტერ მელიქიშვილის, კორნელი კეკელიძისა და სხვა.

უნივერსიტეტის სტუდენტთა სამეცნიერო სასოჳგადოების 1.500-ზე მებო წევრი იძენს მეცნიერულ კვლეჳა-ობების ჩვეუბებს.

უნივერსიტეტის სტუდენტთა სამეცნიერო ბიბლიოთეკა დარსება 1918 წელს და მისი მდებარე ვაგედ დანიშნა გიორგი ახვლედიანი. ამ ბიბლიოთეკის ფონდში შევიდა საქართველოს ისტორიულ-ეთნოგრაფიული

სასოჳგადოების, უნივერსიტეტის პირველი რექტორის პროფ. პეტერ მელიქიშვილის, პროფ. ალ. ცვაკარელის და სხვათა მდიდარი ბიბლიოთეკები.

აქ, უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკაში მოიპოვება ძვირფასი პერიოდული გამოცემები, იშვიათი წყნებები: 1629 წელს რომში დაბეჭდილი „ქართული-ტალიტორი ლექსიკონი“ და 1870 წელს გამოცემული ფრანკისკო მაჭოს „ქართული ენის გრამატიკა“, 1712 წელს ვახტანგ VI სტამბაში დაბეჭდილი „ვეფხისტყაოსანი“, პირველი ქართული გამოცემა „საქართველოს გავრთის“ კომპლექტი... ბიბლიოთეკის წინაშე ფონდნი აღმშაბებთა მოილონი ნახევარ ტომს.

უნივერსიტეტის პროფესორ-მასწავლებლებიდან 876 ქალია. მათ შორის 4 კათედრის გამგე, პროფესორები: თინათინ მრგვლიშვილი, ქსენია ცხაკაია, ქსენია სხპარულიძე, დოცენტი რუსულები გაჩჩინაძე.

უნივერსიტეტში იღწეჳან გამოჩენილი მეცნიერო კადები: საქართველოს მეცნიერებთა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტები თინათინ წერეთელი და ქეთევან ლომთაძე, მეცნიერების დამსახურებული მოღვაწე კადები — თინათინ მრგვლიშვილი, ანა ჩხენიძე, ქსენია ცხაკაია...

ფიზიკა-მათემატიკურ მეცნიერებთა პირველი დოქტორი კადები არიან ნინო მანდარაძე და ელენე ოპოლაშვილი.

საყოველთაო აღიარებით სარგებლობს პროფესორების: ნინო ციციშვილის, გიორგეძე ციციარძის, ქეთევან ლომთაძის, თა. მარ ბელიშკაიას, მერა ინაჳწივილის, ნელი კრეციუს, თინათინ წერეთლის, დოცენტი ნინო ქაღალაძის და სხვათა შრომები.

უნივერსიტეტის 42 მეცნიერ-მასწავლებელი დოქტორად იღწეჳან ლინინის, შრომის წითელი დროშის, საპარო ნიშნის ორდენებით და მედლებით.

უნივერსიტეტის გამოშველლბაში 1987 წელს გამოჳშენს 8 მილიონზე მებო ნახებები ფურცელი, დაიბეჭდა 808 სახელმწიფოების ბროჳურა და წყნნი.

510 მეცნიერ-თანამშრომელი უნივერსიტეტის ლაბორატორიაში მუშაობს.

21 სტუდენტი საერთაშორისო სპორტის ოსტატი, 175 — სსრკ სპორტის ოსტატი, 409 — პირველთაანარკოსი.

დღლიდელე შლის მბრტბს მეცნიერების ტაჳარი — ნახევარი საუკუნის თანატოლი თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი.

უნივერსიტეტული ბოლშევიკობა

სახელოვანი ქართველი მეცნიერების ჯგუფმა იგანე ჯავახიშვილის მეთაურობით 1918 წელს დააარსა თბილისის უნივერსიტეტი. იმავე წლის ოქტომბერში შეიქმნა უნივერსიტეტის სტუდენტთა არალეგალური კომიტეტი. მისი ახალგაზრდა წევრების მტკიცე იდეურ-ორგანიზაციული სულისკეთებით აღზრდას საფუძველი ჩაუდგინა. ერთმნიშვნელო, ს. სტურუა, მ. ტოროშელიძე და ლენინური გეარდიის სხვა გამოჩინული ბოლშევიკები.

დაარსების დღიდანვე თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი გახდა ქართული მეცნიერების ყერა და პარტიული და სახეობით ახალგაზრდა კადრების სამკვდლო. ჯერ კიდევ მენშევიკთა ბატონობის წლებში უნივერსიტეტის სტუდენტობამ შექმნა პირველი იატაკედი ბოლშევიკური ორგანიზაცია, რომელიც მშენივე იქცა საქართველოს კომუნისტური პარტიის ერთ-ერთ თვალახინო ძირველ ურჯედად. უნივერსიტეტულმა პირველმა ბოლშევიკმა სტუდენტებმა, რომელთა შორის ქართველი ქალშვილებიც იყვნენ, სერიოზულ წვლილი შეიტანეს საქართველოში სოციალისტური რევოლუციის მომზადებასა და გატარების საქმეში.

1918-1921 წლებში უნივერსიტეტში მოქმედი არალეგალური ბოლშევიკური ურჯედი 50-ზე მეტი წევრიდან მხოლოდ 18 მამაკაცისა და სამი პატივი ვინაობის დაუსტებმა მოხერხდა. ირვევია, რომ მტკიცე მებრძოლები ყოფილან სიბრანისმეტყველების ფაქტობრივების სტუდენტები: ლია ვასიანი, სონია გორკაძე და პატრულია (ფატი) ხარებავა. ეს ქალიშვილები გაბედულად და მოხერხებულად ასრულებდნენ სასაბჭოთაო ბოლშევიკური დავალებებს. პარტიის თბილისის კომიტეტის მიერ უნივერსიტეტის კომუტარული შემქმნის დღიდანვე აღიბრებულ იქნა პროპაგანდისტულ ურჯედად, ამაბრძო საქართველოს ბოლშევიკური ცენტრის მისი აბტორუ წევრებს, მათ შორის ბოლშევიკ სტუდენტ ქალიშვილებს, სისტემატურად იყენებდა თბილისის საწარმოებსა და საქართველოს რაიონებში რევოლუციური მუშაობის ვასაბეზღლად.

პატრულია ხარებავამ სათანადო წვლილი შეიტანა უნივერსიტეტის კომუტარების დაარსებაში, ხოლო მენშევიკების მიერ ჩატარებულ მასობრივ დაპირტების შემდეგ მან შეცვალა "ობრანკის კლანკებში" ჩაგარდნილი ამზანავები და კომუტარების ფაქტორული ხელმძღვანელი გახდა.

1918 წლის შემოდგომაზე, ახალდაგზნნილ უნივერსიტეტში საწარველო სტუდენტის დაღვობისთანავე პ. ხარებავამ სტუდენტ გრ. მახარაძესთან ერთად შემოიბრინა ბოლშევიკი სტუდენტების ბირთვი და მშენივე დაუკავშირა მეორე ასეთივე ჯგუფს, რომელსაც ვალიკო გეგეშიძე ხელმძღვანელობდა. ამ ორი ჯგუფის ერთ ორგანიზაციად ვაბრთიანების შემდეგ კი ვ. გეგეშიძესთან, გრ. მახარაძესთან, სპ. კიკნაშვილთან, ვ. კვანტალიანთან და სხვებთან ერთად პატრულია არჩეულ იქნა ორგანიზაციის ხელმძღვანელი ბიუროს წევრად.

საქართველოში უცხოელი რუკუნბატების თარევის პერიოდში პატრულია ხარებავა, სონია გორკაძე და ლია ვასიანი უცხოენების მტოდნე სხვა ბოლშევიკ-სტუდენტობთან ერთად უკავშირდებთან უნივერსიტეტის მამოლალ დაზნავებულ ჯერ ვერამნელ და შემდეგ ინგლისელ ჯარისკაცებს, მათ შორის ავრცელბებენ ბოლშევიკურ პროკლამაციებს, ცილობენ ზოგიერთი ჯარისკაცის ვარველუციონერებას. ქალიშვილებმა არა ერთი ნაცლბა გაიჩინეს ინგლისელ ჯარისკაცებს შორის. ინგლისურ-რუსულ-ქართული სიტყვიბათა და ექსტრებით ისინი ესუბრებოდნენ მათ სახეობით რუსეთის შესახებ. ჯარისკაცებთან ბოლშევიკი ქალიშვილებს ერთ ასეთ სუბჯარს შემოხვევით შეესწრო ინგლისელი ოფიცერი, რომელიც მისი ვებრთოვლებული ჯნტლებიბის მიუხედავად, ვაბოდევნა პ. ხარებავას, დაქვია და რამდენჯერმე ისე მარჯად ვადაქვია მართახი, რომ მის ბუბებს ღრმა ნათარევის საფუძემო დალი დაამჩინა.

1918-1921 წლებში, როდესაც ქართული კომუნისტები შეუნელებლად ამზადებდნენ საქართველოს მშრომლებს სოციალისტური რევოლუციის მოხდენისათვის, სტუდენტმა ბოლშევიკმა ქალბნა სერიატოვი წვლილი შეიტანეს ავღიღებულზე შეიარაღებულ აჯანყებათა მომზადების საქმეში. პარტიის თბილისის კომიტეტისაგან კონკრეტული სამბრძოლო დავალებები მიიღეს ლია ვასიანი და სონია გორკაძემ. მაგრამ მათი საქმიანობა შეუმჩნეველი არ დარჩა მენშევიკურ "ობრანკას". საგანგებო რაზმის ავღებტბმა დაპატიმრეს ლია ვასიანი, და როგორც აბრთოშურებულ "ბოლშევიკი, ვასახლეს საქართველოს ფარკლებდნა. სონია გორკაძე კი, მართალია ვაღვარჩა ნაპატიმრებას, მაგრამ იძულებული გახდა მიუტოვებინა უნივერსიტეტი და ჩამოცოლბოდა კომუტარედსი.

პატრულია ხარებავას აცნა 1919 წლის რუკუნბების. მისი რევოლუციური საქმიანობა შეუმჩნეველი დარჩათ მენშევიკთა ავღებტბს. პ. ხარებავამ შეცვალა ვ. გეგეშიძის, სპ. კიკნაშვილი და კომუტარდის სხვა დაპატიმრებული ხელმძღვანელი ამზანავები. მან ახავარჩო აბტორუი რევოლუციური მუშაობა როგორც სტუდენტთა შორის, ისე საქართველოს რაიონებში და პატიმრებას ვაღარჩენილ სხვა სტუდენტ ბოლშევიკებთან ერთად იგი აბრჩხებს არალეგალური და ლეგალური მუშაობის საქმიანებითან შესახებ. ასე ვაგალილიად, 1920 წლის ვაზახსულზე უნივერსიტეტის ოქურჯების წევრებმა, ბოლშევიკების თანამოაზრე სტუდენტების მხარდაჭერით, კლექტორული ვანკსაღება შეიტანეს სტუდენტთა ვაგეგვაში. ისინი მოითხოვდნენ, რომ ვაგეგვაში შეამღვლოზბა აღერა შინავან საქმეთა მინისტრის წინაშე პატიმრბაში მყოფი სტუდენტ-ბოლშევიკების ვანთავსულვლების შესახებ. თავიანი მოსახერხებლად ამბათებდნენ, ჯერ ერთი, ჰუმანობის პრინციპების და, მეორეც, იმით, რომ დაპატიმრებული ნიჭიერი სტუდენტების სახით, ქართული მეცნიერება დაქარკვადლი ბერსპექტივების მქონე ახალგაზრდებს.

სტუდენტთა ვაგეგვაში მოკალათებულ მენშევიკებისა და სხვა ნაციონალისტური პარტიების წარმომადგენლები ასეთი შემადგომლობის აღტრის წინააღდგენი იყვნენ, მაგრამ, როგორც ჩანს, სტუდენტთა ავღებტბით თითო ვაგულნა უკვე საქაბოდ შეტრეული იყო. დემოკრატიული სტუდენტობის მოთხოვითი, ვაგეგვათა იძულებული ვახდა მიელი სათანადო დამგენილება და ვაგეგვანა კიდევ შეამდგომლა შინავან საქმეთა მინისტრისათვის.

ამვე ხანებში პირადად პ. ხარებავამ არა ერთი ვაბედული ნიბიჯი ვადაგვა პარტიის თბილისის კომიტეტსა და მეტების ცენტრში მყოფი რევოლუციონერებს შორის კვბრების დასამყარებლად. სხვადასხვა საბნით იგი ახერხებდა პარტიის ამზანავების ნახვას. შეხვედრების დროს პ. ხარებავა პატიმრ ბოლშევიკებს ფარკულად აწვევდა ვაგეგვას, აცნობდა თბილისის კომიტეტის მოითხოვებებს, ვადასკვებდა ინფორმაციას არსებულ ვითარების შესახებ.

1920 წლის შემოდგომაზე პ. ხარებავას

პარტიული ცენტრის დავალებით გაგზავნილი იქნა სენჯის შაჰის მარტვილის რაიონში, ადგილზე რევოლუციონერი მუშაობის ორგანიზაციის მეთაურსა და ცენტრსა და პერიფერიულ მუშაობაში ადგილობრივ სამაგიდო უბანში პარტიზმის შემდეგ, შეიარაღებული მცვენი თანხლებით თბილისში გაგზავნეს. პ. ხარებაევამ შეულო საერთო ენა გათქვანა გამოცემულ მილიციულთან, მისი აღმართებით. პ. ხარებაევამ ზიდან გაიქცა და არაღებულ რადიალ ჩამოვარდა თბილისში. აქ იგი ვა-

მოცალდა სამუთოა რუსეთის საეკონომიკური ცენტრით და ს. კეთარძაძესთან. მათი აღმართებით კი მოხერხდა არაღებულ პერიფერიულში გადასვლა. იგი სხვა ბოლშევიკ სტუდენტებთან ერთად აქტიურ რევოლუციურ ბრძოლის ეწეოდა საქართველოში სამუთოა ხელისუფლების გამარჯვებისათვის. დღეს, როდესაც ქართველი ხალხი დღეს ზეითინ აღნიშნავს თბილისის უნივერსიტეტის 50 წლის იუბილეს, ჩვენ პატივსაცემი ვიცინებთ იმ ადამიანებს, რომლებმაც საფუძვლი ჩუქურთვეს უნივერსიტეტის პირველი იატაკქვეშა ბოლშევიკურ ურჯულს. იგი სამუთოა ხელისუფლების წლებში მძლავრად გაიხარდა და დღეს საქართველოს კომუნის-

ტური პარტიის ერთ-ერთ წამყვან ძირველ ორგანიზაციის წარმომადგენს. სკკპ წევრი 1918 წლიდან, პატულია ხარებაევა ამჟამად პერსონალური პენსიონარია. იგი თავის ყოფილ თანამებრძოლებთან — სპ. კვიციანიშვილთან და ს. პავასთან ერთად სიამაყით იგონებს უნივერსიტეტის პირველ კომპარტიულ რევოლუციონერ მუშაობის დღეებს. ყოველ სტუდენტ ბოლშევიკებს ახარებთ ის, რომ მოესწრნენ უნივერსიტეტის 50 წლის იუბილეს, რომელიც ამავე დროს უნივერსიტეტის პარტიული ორგანიზაციის იუბილეუცა.

ზაზარია შუხაძემ,
ისტორიულ მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი.

პირველი შაჰის დამკვრელები

(ნაწევები წიგნიდან „სიციხულენა უყვავიანა“)

სალადინო დემბარდინი

შიზანი დილა გათენდა 1900 წლის 4 ოქტომბერს. თბილისში კარგი შემოდგომა იცის, დღეს განსაკუთრებით ისახელა თავი. სიმწიფის ფერი დაეღო ყველადღეს. შემოდგომის შუის სხივები უხვად ეღვრება ქალაქს. ხალხი ქუჩების განაპირა უბნისაკენ მიეშურება. აღს მიღის ადენი ხალხი? ალბათ, თბილისი დღემ თუ გამოიტყუა გარეთ.

— არ იქნა, არ დაიჭრა მეც კარგმა კაცმა, ამ სიშორეს ბაღლები როგორ გაართობი?
— მოკვდება ვე დალოცვილი, სანამ აქ სკოლას ააგებდეს.
— ნავს სხვა აზრი არ მოქმედებს.
— სანამ ვე იქნებოდეს, ბაღლებს მგლები შეგვივანს, — ასეთი აღმართი იმდენად ელოცებათ მომავლეს შაჰის.
ხალხი ვი მიეშურებოდა ვარსანს ხევის გაღმა, ტრიალი მინდვრისკენ.

გარბასხევენი ვადებულ პატარა ხის ხიდი ძლივსა იტყვდა ხალხს.
რორიგებოდა გათიოდნენ, ერთმანეთს გზას უთმობდნენ. ხეცს ნიკოა მიზნობრი სასეს იყო სუნიე მსალთი.
გოლი ცხვად და ექვთიმე თყაიშვილი მსახიობლებივით ეგებოდნენ და იმეჯვდნენ მომსახურად.

გამხარულდებოდა ნიკო ხელნებს იფშენებდა. მისი სახე კმაყოფილ დიმიტრ ვაეხანთებია.
გრიალით მომავალ ეტლს ხალხმა გზა დაუთმო. ეტლი მოიყვებოდა შედგა.

— იოლა, აკაკი და იაკობი მომბრძანდებიან — გაისმა აქეთ-იქეთად.

ნიკო ეტლთან მიიჭრა.
გამარჯობა, ჩემო ნიკო! — გაუთიმა ილიამ ნიკოს. აკაკი და იაკობი ვაგვანაშვილი ეტლთან გადმოვიდნენ.
— ნიკო, ხიდი ვაგაბაგურ, ხალხი ხეგში არ ჩაიცივდეს, — ვაუღლია აკაკიმ ნიკოს.
— ხე გეშინია, აკაკი, მავრად არის, ბევრს ჩვენისთანას გაუძღვს.
ხალხი ეტლებს ხისდს ვაგაბაგურად. ხილვე უფროსი ვადილი ვდნენ.

— ვაყვინთ, იაკობ, ხე ჩვენია ხეროთიმეძაძეობრია — სვიმონ კლდიაშვილი ამის ხელს არა ჩვენ უნივერსიტეტის ხელი, მან უნდა ვაგვიყოს. — ნიკომ იაკობს სვიმონ კლდიაშვილი ვაყენა.
— მოხარული ვარ, თქვენზე ბევრით რამ კარგი შეშენია. აწმას, ნიკოს იმედებს ვაგაბრებოდა.
— ვცდილობ. ჩემი სისხლობრცია ეს საქმე.
მოსუბრებებს ილია და აკაკი მივხალხოდნენ.

— ბატონო იოლა, დღეს ჩვენ ფუქე უნდა ვაუვებოთ ქართულ კინოხალხს. მთვა დრო, დამალვა აღარ დავეპირებოდა და ეს შენთან გამარჯობის უნივერსიტეტისათვის ვაგოვადებოდა.
— ჩვენს ვაეცივებებს ჩემულ, ზნაპოთულობილ მოუბოვა წამალი ნიკომ. დე, ვარჯიშობით აქ ქართული სასწავლებელი იცის, ჩვენი სასუბოთი სასწავლებელი. ეს ექნება დედაბოძი ხალხისათვის უფრო მომჭრებელი სწავლისა და განათლების შესაქმნელად. დონიერ-

და კირათა მძლევი ის არის, ვისაც კუვა ცოლით მოურთავს, ცოლით აუყვავებია, ცოლის ძუძუთი ვაუზობია; ამ შენობიდან ჩვენი შვილები, თვენი შვილები ვაბოტანენ იმისთანა ცოდნას, რომელსაც მოიგებენ კვეყნისა და ჩვენი თავის საღვთავრებოდა.

ეს სასწავლებელი ვაგზობრის სასუბოთი ქართულ ინტელექტუალურ ცოლს, ქართულ ხასიათს. აქ დღობრილ ყმეწივლებს არ დაუვიწყებოთ, რომ ისინი საქართველოს შვილი არიან, რომ ისინი თავისი კუყვანის უნდა ემსახურონ. ისინი საქართველოსათვის ვაგზობრები არიან ჩას იტყვიეთ, იაკობ? — ილია დასაფრთხილებდა იაკობს მიუხედავად.

— სანამოღო ენა აერთიანებს წარსულს, აწყვოსა და მომავალს, უთ ხალხს ენა ვაჭირა, ვაჭირება ხალხს, ვიდრე ენა ცოცხალია, ხალხი ცოცხალია.
სვიმონ კლდიაშვილმა რამდენიმე ბარი მოიტანა. ნიკოს, ილიას, აკაკოსა და იაკობს მიწირდა.

— დაიწყო, ნიკო, პირველი ბარი შენ უნდა დარჩა — ნიკომ ბარის ტარს ხელი ჩასუკნა, ბულტო ვაგმობარჩნა, მისი ილია, აკაკი, იაკობი, ექვთიმე, ვიორჯი და სხვები მიჰყვნენ. ბარებს ერთმანეთს ვადასუყვნიდნენ, აკაკოს უნდადა ბულტო ვაგმობარჩნებოდა ქართული უნივერსიტეტის საძირებულის ჩასაყრდელად.

— ფული მოიტოვა, ჩავაყარო, ფუძეს ვაგაბაგურებს თბილისის სათავადაზნაურო სკოლის შენობას ამ. ვინ იცის, ექნება რადიოსი ახდეს ჩვენი დიდი ოცნებები!

ჩაბეჭე ხელი. სწრაფად ვაისესეს, წყრალით წამოვიდა ოქროს ფუძეში.

— არ ექნება — ხელი ზე ამბობია ნიკომ. — ფული არ ვკენდა, ფული სხვაგვარი ვაგოვადებოდა. შევარჯიშე, ექვთიმე. ფუძის ვაგაბაგურება ქართული კულტურულ-საგანმანათლებლო სპონსორებისა და ორგანიზაციების დახმარებით წესდებოდა მოვიგებოდა. პოთულობე, კარგი შუის საცობებია. — ნიკომ ყველაფერი ვაგმობოდა. კარგი შუის წესდებებს ჩაჭყობა დაიწყო. — საძირებულო ამით ვაგაბარებო, თუ თბილისი რაიონსაც ვკვლე უფროა რომელიც ვაგაბაგურ-ხანის შუისკვლე და ვაგაბარებოდა. თუ ამ შენთანს რაოდენს ვაგაბარებო მოვლის, დაე, ნახოს მტრებმა მისი საძირებულო შენახული წესდებოდა და ისტორიის ვადასესეს, თუ რა კულტურა მტრებმა საქართველოს მოეკუ საუკუნის დასაწყისში, რით სენ-თქანდა ქართული ენა და რას წარმოადგენდა იგი.

— ბარისკენ დაიწყო.
ახალგაზრდა მღვდლის ლამაზმა ბარიტონმა ხალხის სმენა მიიზიდა და ვადაგაბო იკითხა:

— ვინ არის ეს ახალგაზრდა?
— გიმნაზიის საღმთრო ჩრქელის მასწავლებელი — კალისტრატო ცინკაძე.

პარაკილის დამოპირადა.
— ხალხი ჩვენ აქ ქართულ გიმნაზიას ვაშენებთ, დრო მოვა, ეს შენთანა ქართული უნივერსიტეტისათვის ვაგმობრებოდა. დე, ვაყენო იცილდეს, რომ საქართველოს უნივერსიტეტს შენთანს ვაგმობრებოდა. — ნიკოს მხა სიმობით ამ დაჭრა.
ხალხი ვაბარებო მიწაზე იდგა, ქართული უნივერსიტეტის საფუძვლები ახარას დღესასწაულობოდა.

სწავლის საუკეთესო პირობები აქვს უნივერ-
სიტეტის სტუდენტ ახალგაზრდას. აქ ისინი
ღრმად ეუფლებიან მეცნიერების საფუძვლებს,
იძენენ ესთეტიკურ ჩვევებს, იყაფებენ სხეულს.
მათ გასარგებლებათა ფართო აუდიტორიები,
შესანიშნავი ბიბლიოთეკები, კაზინეტები და ლა-
ბორატორიები, სპორტული დაბაზები.

მათ ცხოვრებას რომ თავლი გადავავლოთ, მე-
ტად საინტერესო სურათებს ვიხილავთ. აი,
ისინი:

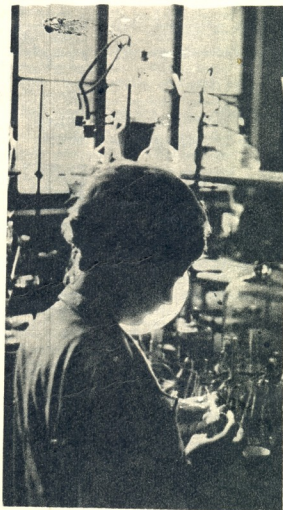
50

მხატვრული ტანჯარების ცნობილი ოსტატი,
ქონიშვილი ფაკულტეტის სტუდენტი ე. ჩიუ-
ვა თავის სტუდენტთან.

ლექციაზე, როცა მხცოვან პროფესორებს უს-
მენ, გინდა ყველაფერი დაიხსომო, ღრმად გა-
ანალიზო. ამიტომ, მშორად დაუფრდები და
შენს თავთან თითქოს მარტოკაც რჩები.

ქიმიის ლაბორატორიაში ხელს არავენ შეგიშ-
ლის. ახალი შენერთვის მისაღებად ყველაფერი
მზადაა. სადაცაა რეაქტორი დაიწყება.

საქართველოს კომუნისტური პარტია

ის გამგეობა,

საქართველოს კომკავშირის ცენტრალური კომიტეტის მდიანი.

საბჭოთა ხალხი დიდი ზეიმით აღნიშნავს ლენინური კომკავშირის დაბადების 50 წლისთავს. ეს არის საყოველთაო და ნათელი დღესასწაული, რადგანაც ახალგაზრდობის კომუნისტურმა კავშირმა უაღრესად სახელოვანი გზა განვლო, მოაბოვა ფართო პოპულარობა და სიყვარული. მისი ისტორია ჩვენი ძლიერპასილი სამშობლოს მდიდარი ისტორიის განუყოფელი ნაწილია.

პირველი კომკავშირული ურგავების პასახედად დღემდე ახალგაზრდობის კომუნისტური კავშირი პარტიის სიმძლავრეზე რეზერვსა და ერთგულ თანამშრომელ წარმოადგენს. კომკავშირელები და ახალგაზრდები არასოდეს უშინდებოდნენ სიმწიფეს, ყოველდღიური სპარტოლო და შრომითი მამაკობის გამოკლებებით ახალ-ახალ სავაჭრო ფურცლებს წერდნენ კომკავშირის ისტორიის მტკიცებით.

საქართველოში კომკავშირის შექმნა და მოღვაწეობა მხოლოდ დეკავშირებული ახალგაზრდობის სრულად საკავშირო ლენინური კომუნისტური კავშირის ჩამოყალიბებასა და განმტკიცებასთან.

ახალგაზრდობის პირველი კომუნისტური ორგანიზაციები საქართველოში გაჩნდნენ 1917 წლის მარტში, ხოლო 1917 წლის აგვისტოში, პარტიის VI ყრბოლის გაფრქვებით თანახმად, პარტიის თბილისის კომიტეტის უშუალო მითითებით და ხელმძღვანელობით, შეიქმნა ე. წ. „სიანიციატვი ჯგუფი“, რომელსაც დავადა თბილისის რევოლუციურად განწყობილი ახალგაზრდობის საერთო კრების მოწვევა და ორგანიზაციულად გაფრქვება.

კრება შედგა 1917 წლის 3 სექტემბერს, მას 200-მდე კაცი დაესწრა. კრების მიერ მიღებული დაცემული თანახმა ორგანიზაციის ეწოდა „ახალგაზრდა სოციალისტ-ინტერნაციონალისტთა ორგანიზაცია „სპარტაკი“. ორგანიზაციამ შეესაღწა ორგანიზაციის განისახლება ასაკი 15-დან 25 წლამდე. კრებამ აირჩია დროებითი კომიტეტი, განისაზღვრა ორგანიზაციის წესდების საკითხი და მიიღო მანიფესტი — „კავკასიის მიერ შრომად ახალგაზრდობას“, რომელი რევოლუციური ორგანიზაციის შექმნისაკენ მოუწოდებდა.

„სპარტაკის“ ორგანიზაციის დაფუძნებელი კრების დიდი მნიშვნელობა იმაში მდგომარეობდა, რომ მან საფუძველი ჩაუყარა ბოლშევიკური ახალგაზრდობის ნაწილად რევოლუციური ორგანიზაციის, რომლის საფუძველზე შემდგომში საქართველოს კომკავშირი წარმოიშვა. ამ დროისათვის „სპარტაკის“ ორგანიზაციები შეიქმნა ქუთაისში, ლეჩხუმში, რაჭაში, ღანჩხთში, სოხუმში და სხვა რაიონებში. ასე რომ, 1919 წლის პირველი ნახევრისათვის „სპარტაკის“ ორგანიზაციები ჩამოყალიბებული იყო საქართველოს თითქმის ყველა კუთხეში. ამის შემდეგ შეიქმნა „სპარტაკის“ ცალკეული ორგანიზაციების ერთ ბოლოან კომუნისტურ ორგანიზაციად გაერთიანების აუცილებლობა.

1919 წლის 31 მარტიდან 2 აპრილამდე თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის შენაშენში ჩატარდა „სპარტაკის“ თბილისის ორგანიზაციების პირველი საერთა-საქალაქო კონფერენცია, სადაც გადამწდა, რომ „ახალგაზრდა სოციალისტ-ინტერნაციონალისტთა ორგანიზაცია „სპარტაკის“ დარქმეულა „ახალგაზრდობა კომუნისტური ორგანიზაცია „სპარტაკის“. კონფერენციამ დაამტკიცა წესდებები, მიიღო დეკლარაცია მუშა-ახალგაზრდობისადმი, აირჩია ახალგაზრდობის კომუნისტური კავშირის თბილისის კომიტეტი ბორის ძენალოვის მეთაურობით. „სპარტაკის“ მოთხოვნებს სურდათ ეს ღონის-

ძიება ყოფილიყო რესპუბლიკური, მაგრამ მენშევიკების ბატონობისა და უაღრესად რთული ისტორიული ვითარების პირობებში ძნელი იყო ასეთი მასშტაბის კონფერენციის ჩატარება.

1920 წლის 22 მაისიდან საქართველოს კომკავშირის ისტორიაში იწყება პირველი ეტაპი — ჩამოყალიბდა საქართველოს კომკავშირის დროებითი ცენტრალური კომიტეტი, ხოლო 1920 წლის 25 აგვისტოს გაიხსნა საქართველოს კომუნისტური ახალგაზრდობის პირველი დეცალური ყრბობა, რომელმაც ორგანიზაციის მიზნად დღესაბა კომუნისტური ახალგაზრდობის ორგების ზრდა და განმტკიცება, საქმიანობის გავლა მუშა და სოფლის ახალგაზრდობაში, მათში კომუნისტური მსოფლმხედველობის ჩამოყალიბებისათვის ბრძოლა.

ყრბობამ მიიღო დაცემული საქართველოს კომკავშირის ახალგაზრდობის კავშირის ახალგაზრდობის შესახებ კომუნისტურ ინტერნაციონალში შესვლის შესახებ.

საქართველოში კომკავშირის ცენტრალური დაზოგავად ასრულებდა პარტიის ყველა დავალებას, მისგან სწავლობდა ორგანიზატორულ მუშაობას, მეთაურობდა ახალგაზრდობას ნათელი მომავლისათვის გაჯანმრთელ ბრძოლაში.

1921 წლის 20 აპრილს ჩატარდა საქართველოს კომკავშირის ცენტრალური კომიტეტის ფაქტობრივად პირველი, რომელმაც შეიმუშავა სახალხო მუერნობის ადგილის საქმეში ახალგაზრდობის ფართო მონაწილეობის გეგმა და აირჩია ცენტრალური კომიტეტის ახალი შემადგენლობა ბორის ძენალოვის ხელმძღვანელობით. ცენტრალური კომიტეტში ჩამოყალიბდა 5 განყოფილება, შეიქმნა საზარო ორგანიზაციები, დანიშნულ იქნენ მასუხმამხედველი მდივნები. ამ დროისათვის საქართველოს კომკავშირი ითვლიდა 3,500 კაცს, ხოლო 1921 წლის ბოლისათვის ორგანიზაციის წევრთა რიცხვი 49,526-ს მიაღწია.

საბჭოთა ხელისუფლების გამაჩქრების პირველი დღეებიდანვე არანახული მასშტაბით გაიზარა სოციალისტური მშენებლობა. კომკავშირელები და ახალგაზრდობა დაუღობობი ბრძოლა გამოუცხადეს ჩამორჩენილობას, შიმშილსა და სიღატაკს. მათ ახალგაზრდული ძალა და ენერჯია მიმართეს ვიგანტური მშენებლობისაკენ. პირველი კმაყენისა და ქალიშვილების მარჯვების ძალა ჩადგა ზაკების პილარიულექტროსადგურის მშენებლობისა და კოლხეთის ჭობების ამოშრობის სამსახურში. ახალგაზრდობა მიიღო შესაძლებლობითა და ფულმოდგინებით იბრძოდა ჩვენს ქვეყანაში სოციალისტის საფუძვლების განმტკიცებისათვის. კომკავშირელები იყენენ სოფლად პარტიის პოლიტიკის აქტიური გამტარებლები, კოლექტივიზაციისათვის შეუდგნენ მუშაობებს, ეკლავობის წინააღმდეგ ბრძოლის აქტიური მონაწილეები. ლენინური კომკავშირი გახდა სოციალისტური შეგებების წამომწყები და შრომის დამკრეულების მოპოვების ინიციატორი.

პირველი ხუთწლიანი გეგმების შესრულებით მკვეთრი ამაღლება მშობიელი ხალხის მატერიალური კეთილდღეობისა და ეკლავობის დონე. ბორკილასწინაობა საბჭოთა ხალხს მსოფლიო განცვივარი წინსვლისა და წარმატებების სუტებით. აშნად უზარაზნა. ბრი ფაქტორ-კატარები და ახალი ქალაქები, ვიგანტური კესები და კომბინატები, არხებითა და რკინიგზებით დაიქსელა წინათ ჩამორჩე-

ნილა აგრარული ქვეყანა. უჩვეულო ტემპებით ვითარდებოდა სოფლის მეურნეობა და ინდუსტრია. შერჩეული ხალხი შეუჩინებლად მიიწვედა წინ სოციალიზმის შეგნებლობის გზაზე. მაგრამ დაკარგა განსაკუთრებული ადამიანი. გერმანელმა ფაშისტებმა შემოქმედებით შრომისმიერ გართულ საბჭოთა ხალხს მოყოლდნენ და თავს მოახტეს ომი. რევოლუციური მონაპოვრების, სოციალისტური სამშობლის დასაცავად უფროსს თაობასთან ერთად აღსდგა მთელი ახალგაზრდობა.

ომის წლებში კომპარტიზმმა და ახალგაზრდობმა ყველა უჩინვეს გმირობისა და გათავისების, კომუნისტს საქმის ერთგულების, განსაკუთრებით უსაფრთხო სიყვარულისა და დამაკარგლებიან დამცველის უდალო მაგალითები. დიდ სამამულო ომში გმირობის გამოჩენილების 3,5 მილიონი კომპარტიზმი დაჯილდოვდა საბჭოთა კავშირის ორდენებითა და მედალებით. 7 ათას კომპარტიზმის და კომპარტიზმის აზრდობის მონიშნა საბჭოთა კავშირის გმირის წოდება.

ქართულმა ახალგაზრდებმა საგზირინო წყლით შეიძინეს ფაშისტური აგრესორების განადგურების საქმეში. ამაზე მეტყულებს მარტოვედ მეომარნი გმირობისა და მამაცობის შარავლი ფაქტი და ორდენებისა და მედალების სი ურჩივე რაოდენობა, რაც ქართველ ახალგაზრდებს გადაეცა და დიდ სამამულო ომში გამოჩენილი მამაცობისა და შეუპოვრობისათვის. თაობაზე თაობებს გადაეცემა ზოია რუხიას, თინა იოსელიანის, შოთა გავაქელიანის, კუკუცო ბენ-დელიანის, გროსი ინარის და სხვა ათასობით სწორუმოგვარი გმირის უდალო საბუღო.

ომის შემდგომ წლებში ქართველმა ახალგაზრდებმა და საქართველოს კომპარტიზმის ანა ერთხელ დაამტკიცეს პარტიისა და ხალხის საქმისათვის თავდადება.

კომპარტიზმმა გამართა დიდი ლენინის ანდერსი, რომ იგი ყოველი დამკვიდრალი ჩუგუდი და ახალ წამოწყებათა მოთავე. ახალგაზრდობა ხალხის მონაპოვრობის ყველა ახალ თაობისთვის. კომუნისტური შრომის და მკაცრების, ბრძაგებისა და კოლექტივიზაციის ბრძოლა მის სახელთანაა დაკავშირებული.

ჩვენი სახელმწიფოს განვითარების ისტორიაში არ ყოფილა დიდი თუ პატარა საქმე, მასში ქართველ ქართველებსა და ქალთმშენებს დიდი როლი უწევდა რომ არ შეეტანათ.

მიმდინარე წელს, როცა მთელ ჩვენს ქვეყანაში აღინიშნება ლენინური კომპარტიზმის დაარსების 50-ე წლისთავი, არსებულია უდალო უმარტო ორგანიზაციები ახალგაზრდობის უდიდეს ზემის ახალგაზრდობის წარმატებებით ხელგებანი. ისინი სწორად წარმართავენ ახალგაზრდობის იდეურ-პოლიტიკური აღზრდის საკითხებს: აცნობენ და აყვარებენ მათ პარტიისა და კომპარტიზმის გმირულ ისტორიას, უფროსი თაობების საბრძოლო და შრომით ტრადიციებს, პროპაგანდის უწყვეტ ყოველივე ახლსა და პროგრესულს. ფაშისტ-კაქარხნებში, კომუნურანობებსა და საბჭოთა მეურნეობებში, უდალო სარეზისტენსა და სკოლებში იწეობა შეზღუდვებით ძველ ბოლშევიკებთან, კომპარტიზმი მოპარობის ევტრანებთან, სამოქალაქო და დიდი სამამულო ომის გმირებთან, შრომის ნოვატორებთან. დეაქტივისაციის აღმანიანი ახალგაზრდობის წინაშე გამოიღობა ლექციებითა და მოგონებებით, აკეთებენ უამრავ კითხვას და სასარგებლო საქმეს.

კომპარტიზმის ცენტრალური კომიტეტის მიერღებებით ახალგაზრდა მწერლები, მხატვრები, კომპოზიტორები, არქიტექტორები და მეცნიერები არსებულია ქალაქებსა და რაიონებში მართვენ საღამოებს, აწყობენ ახალი კინოფილმებისა და სპექტაკლების გარჩევებს, ახალგაზრდობის ფართო მასებში პროპაგანდის უწყვეტ უკანასკნელი ღონის მიღწევებს.

საქართველოს კომპარტიზმი უდიდეს ყურადღებას აქცევდა და აქცევს სხვადასხვა კატეგორიის ახალგაზრდობასთან დიდგენიერებული მეშობის საკითხს.

კარგ ტრადიციად დამკვიდრდა ახალგაზრდა შემოქმედებითი ტელევიზიის რესპუბლიკური შეკრების ჩატარება, "შემოქმედება-რეპლიკა" — ამ დღებით ჩატარდა მიმდინარე წლის მარტო ბავურობის 50-ე რესპუბლიკური სემინარი, რომელიც ლენინური კომპარტიზმის მრავალწლიანი შედეგად და სრულად გამართა პრინციპული მსჯელობა ჩვენი მწერლობისა და ხელოვნების სხვადასხვა დარგის განვითარების საკითხებზე. ჩვენი კიდევ ერთხელ დაკრწუნდით, რომ ახალგაზრდა შემოქმედება საბით კომუნისტურ პარტიას, კომპარტიზმის ჰესეს დიდი ძალა, რომელიც ყველაფერს გააკეთებს მშობლიური ხალხის სულიერ მოთხოვნილებათა დასაყვარებლად და იზრუნებს იმისათვის, რომ მართალი საღებავებით ასახოს თანამედროვე ახალგაზრდობის მიმწარაგებანი, ჩვენი ცხოვრების დიდი მაქრისებმა.

საქართველოს კომპარტიზმი და ახალგაზრდები თანამონაწილენი არიან იმ დიდი საქმიანობის, რასაც გმირი ქართველი ხალხი ეწევა კომუნისტს განმაჯგუბებისათვის ბრძოლის საქმეში. ასე იყო ჩვენი ცხოვრების განვითარების ყველა ეტაპზე.

საქართველოს სსრ ლენინის ორი ორდენითა დაქილოვებული ეს უდალო ქალღმერთი ჩვენმა რესპუბლიკამ დაიმსახურა მაილი შრომითი წარმატებებისათვის, სოფლის მეურნეობის, მრეწველობის, კულტურის არანატილი დონის მიღწევებისათვის. ამ საბჭოთა საქმეში გასაყვარული წელი მთავად საქართველოს კომპარტიზმისა და ახალგაზრდობის. ამაზე მეტყულებს სკც ცენტრალური კომიტეტის გენერალური მდიანის ლ. ა. ბრენენის მიერ ახალგაზრდობის დეაქტივისაციის დეფსაქსი. 1966 წლის ნოემბერში, როდესაც საქართველოს სახელმწიფო დროშაზე ლენინის მეორე ორდენი აკიადება, ამხ. ლ. ა. ბრენენმა აღნიშნა:

"საქართველოს ქალიშვილებსა და ქაბუბებს, ისევე როგორც მთელ საბჭოთა ახალგაზრდობას, ჩვენ ყოველთვის გხედავთ კომუნისტებისათვის ბრძოლის წინა ხაზზე, უფროსი თაობის გამოცდილებასა და სახელთანა ტრადიციები ჩვენს ქვეყანაში მჭიდროდ შეერწყო მჭეკეადი ნენები, სხვადასხვა და გამბედლ ახალგაზრდულ შემართებას. ეს არის ჩვენი დღიერების, ჩვენი წარმატებითი წინსვლის ერთ-ერთი წყარო".

საქართველოს ახალგაზრდობამ დაიმსახურა ეს შეფასება. ყველასთვის ცნობილია იმ ქართველი ქალიშვილებისა და ქაბუბების სახელები, რომლებმაც თავიანთი შრომითი თავდადებათ უდიდესი წყლით შეიძინეს საბჭოთა ხალხის ეთილოვნების ამალღების საქმეში, კომუნისტის მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის განმტკიცების საქმეში.

ჩვენი რესპუბლიკის ფარგლებს გაცდა ვინაირი სხულებიას, ცლადი ნაცლამის, ქეთევან გოგიტიძის, დალი წიფუკიასი, ლამარა ჩხაიძის, სვეტლანა აგრასი, ლილი შურუკიასი, გომარ ჩაღდენის, დიმიტრი ბარათაშვილისა და სხვათა სახელები, რომლებიც გამოხატენ ჩვენს რესპუბლიკის მოწინავე ახალგაზრდობის შრომითი სახეს და ქვეშარტილად საუკეთესოთა შორის საუკეთესონი არიან!

თავის არსებობის ნაბეჭდასაყენიანი ისტორიის მინილოზე კომპარტიზმი თავსახარნი წარმატებებს მიიღწეა. მისი გმირების, შრომითი მამაცობის, პოლიტიკური აქტივიზობისა და თავდადების შესანიშნავი გამოხატულება იყო ის, რომ კომუნისტებმა პარტიამ და საბჭოთა მთავრობამ საბჭოთა ახალგაზრდობის ნაცლ ხელმძღვანელი დააყოფილვა სამი ლენინის ორდენით, შრომისა და ბრძოლის წითელი დროშის ორდენებით.

დღეს თავის სახელოვან იფუბლეს პირნათლად იგებუბა ლენინური კომპარტიზმი. იგი მოიაზრებს ძლიერი, შეუდარკელი, ენერგიით აღსავსე, პარტიისა და ხალხის მზრუნველობით მოვლისი. მისი ყველი დღე სწინდარია მომავალი წინსვლისა. იგი პრაქტიკულად ასრულებს კომუნისტური პარტიის ყველა მითითებას და საქმიან მადლობას უხდის მის მამობიერ შემოქმედებლობისათვის.

ბუნა ბაბა

მას არ მიუძღვის ბრალი, შემოკმედებითი ბიოგრაფია რომ მოკლე აქვს, ვერც იმას ვუსაუვედურებთ, ინტერვიუს მოცემა რომ უჭირს. იგი სულ 30 წლისაა. ახლახან გამოვიდა ფართო ანბარტზე და ჯერ ვერ მოასწრო ბეგრის შექმნა, მაგრამ ასე ახალგაზრდად, მაინც შეჩველი მკაცრი და მაღალგემოვნებიანი თბილისელი მკურნალების სიყვარულის მოხვევა.

ბალეტს, ამ რთულ და საინტერესო ხელოვნებას, ნათელა არახელიძე ბავშვობიდანვე გაიცნო. მისი უფროსი და — ერთი არახელიძე ქორეოგრაფიულ სასწავლებელში სწავლობდა და გოგონა მოწადიებული შესცქეროდა დის ვარჯის, კუდში დასდევდა, იმერება მის მოძრაობებს, ცდილობდა პუნქტებზე შემდგარიყო. ვინ იფიქრებდა მაშინ არახელიძეების ოჯახში, ნათელა ბალერინა გახდებოდა და მას ტაშს დაუტრავდა პარიზელი მკურნებელი.

გადილია წლები და ბალეტისადმი სიყვარული თანდათან მოსვენებას უკარგავდა და აი გოგონას დუიუნებთ, უფროსმა და მ იგი ქორეოგრაფიულ სასწავლებელში მიიყვანა. ჭკვიანმა და დაკვირვებულმა პედაგოგმა, სსრკ სახალხო არტისტმა ვახტანგ ჭახუაიანმა ამ გრძელწინააღმდეგე და ნაწ გოგონაში უმაღლესე ამოცნო მომავალი მოსცდევად. ნათელამ წარმატებით ჩააბარა გამოცდები. მას ცნობილი პედაგოგები ასწავლიდნენ.

1985 წელს დაამთავრა სასწავლებელი და თბილისის ფალიაშვილის სახელობის ოპერისა და ბალეტის სახელმწიფო აკადემიური თეატრის სახელტო დასში ჩაირიცხა. რეგარტ ბალერინა, იგი

უფრო ადრე, სასწავლებლის დამთავრებამდე აღიარეს — მან წარმატებით შეასრულა სილფიდას პარტია „შოპენიანაში“. ერთი წლის მერტ კი გამოსაშვები საღამო გაიმართა. ამ საღამოს დამსწრეებს დღესაც ასხვო ნათელი და მინიატურული გოგონას შიერ შესრულებული ეიზელის რთული პარტია, მისი გრაცია, ქალურობა და სინაჟე. მაშინ ნათელა მსურველთა ტაშით დააჯილდოეს. მას შემდეგ მისი ყოველი გამოცემა მკურნალების მოწონებასა და აღლოდისმენტებს იმსახურებს.

ასე დაიწყო გზა დიდი ბალეტისაკენ. ეს გზა რთულია და სიძნელებითი სავსე, მაგრამ მოაგარი მანც ვამუდმებული შრომა და სწავლა, სწავლა ყოველთვის ვ. ჭახუაიანთან, რეპეტიციებზე, სემტაკლებზე, ძიება, დალოკებელი სწრაფვა სახის სრულყოფისაკენ...

ნათელას პირველი დიდი და პასუსსაგები პარტია ოპერის თეატრის სცენაზე დეზდემონა იყო, ა. მაჭავარიანის ბალეტში „ოტელიო“. დებიუტი პარიზში შედგა. საფრანგეთის დედაქალაქის პრესამ შეაქო ახალგაზრდა შემსრულებელი; მისი დეზდემონა გამოირჩედა მებრცხებით, ღირსშესა და ქალწულებრივი კლემამოსილებით.

დეზდემონას შემდეგ ნათელას აგრორას პარტია დაეცისრა ზიკოვსკის ბალეტში — „მშინარე მზეთუნახავი“. ამ პარტიას ჩვეულებრივ გამოცდილი ბალეტნიმ ასრულებდნენ. აგრორას როლი მოსცევიასაგან მოთხოვს დიდ გამჭვირობას, სიმტკიცეს, დახვეწილ ტექნიკას. დაძლედა თუ არა მას სრულიად ახალგაზრდა მოცევა-

აერობა „მინარე მწეთუნახავი“.

ფოტოგრაფი „ოტელა“.

აქტიურობის

ვე? — აი რა აფიქრებდათ მის ბუდაგოგ-რეპეტიტორს თ. ჭაბუკიანს, ნათელას დას — ხალხების მსახიობს ეთერ არობელიძის, მის წევობებსა და გულშემატკივრებს. ეს იყო ახალგაზრდა სოლისტის ხელმძღვრედ გამოცდა და ეს გამოცდა მან შესანიშნავად ჩააბარა. ცეკვის უჩვეულოდ ღამაში ხაზები, პარტნიორთან ერთად სწრაფად ტრიალი, აღსავსე მუსიკალობითა და პოეტურობით, — აი როგორი წარსლავა იგი მსურების წინაშე.

მათე ნათელა მსურებელმა ახალ მისი ხასიათისათვის უჩვეულო პარტიაში იხილა — სეზონის დახურვის წინ მან შესრულდა ნიკიას როლი მინუსის ბალეტში — „ბაიადერა“. ამ როლში თითქმის მთლიანად გაიხსნა მისი, როგორც მოცეკვაის, მონაცემები. დეზიდემონას და ავრორას პარტები უფრო ლირიკულია, ნიკიას ხახე კი პირიქით, დრამატული, შეიძლება ითქვას, ტრაგიკულიც. არობელიძის ნიკია ამ პარტიის სხვა შემსრულებლებსაგან (ვ. წიგნაძე, ლ. მთიანშვილი) განსხვავებით, გარეგნულად უფრო თავდაპერილია, სოლორისადმი სიყვარულის ძალა და ძლიერება მასში ფართულად არის მოცემული, უჩვეულოდ მსუბუქი, დახვეწილი და ქალური.

ნიკია ნათელა არობელიძის მესამე პასუხსაგები როლია. და ამით მთავრდება კიდევ მის მიერ შესრულებული პარტიების ჩამოთვლა. სულ მალე პარტია, მაგარამ ისეთები, რომლებიც ხალხს ნებსა და დიდ შემოქმედებით დიაბაზონს მოითხოვენ შემსრულებლისაგან.

ნათელას მოცეკვაის ძვირფასი თვისებები ახასიათებს: გრაცია, სენატოტი, პერფორმანსი, შთაგონება. მართალია, ზოგჯერ მის შესრულებაში იგრძნობა თავშეკლება და რამდენაღმე სიცოცხლე, მაგრამ ეს უფროდ მისი ახალგაზრდობითა და გამოუცდლობით უნდა აიხსნას. ახალგაზრდა მოცეკვაის შინაგანი „მე“ ჭერ კიდევ მთლიანად არ არის გახსნილი.

ნათელა არობელიძის მსურებელი იცნობს, როგორც ლირიკულ-რომანტიკული ხასიათის მოცეკვავის, ამიტომ მოულოდნელი იყო ცნობა იმის შესახებ, რომ იგი ჯავარას პარტიას აშხადებს თორაძის ბალეტში „გორდა“. ჯავარა შეტისმეტად რთული და წინააღმდეგობრივი ბუნების გმირია — ციხელაგანი და ექსპრესიული, ცხიერი და შურისმაძიებელი, ამასთან აღსავსე ისეთი ეთიოლოგიური და ღამაში გრძნობით, როგორც სიყვარულია. გახსნის თუ არა მთლიანად ახალგაზრდა სოლისტი ამ რთულ ხახეს, ამის თქმა ჭერ ნაადრევია. ერთი კი ცხადია, მსურებელს სჯერა მისი გამარჯვება.

ლინინური კომკავშირის აღზრდილი, საქართველოს ალკ ცენტრალური კომიტეტის წევრი ნათელა არობელიძე თავის ამ ახალ პარტიას მთელდენის სახელოვან თარიღს — კომკავშირის დაარსების 50 წლისთავს. ეს ახალი პარტია მისთვის განსაკუთრებით პასუხსაგებია არა მარტო თავისი სირთულთა და ხასიათით, არამედ მშობთაც, რომ მას იგი იცეკვებს ამ დღისშესანიშნავი იუბილენს დღებში.

მის გამაზრდა

წილის სამსახურისათვის

რაციულ მდგომარეობაში გადავდივართ. მცირედ იდგა მენეჯერების მოვარების წინააღმდეგ ბრძოლის ავიანარდში. პარტიის დავალებით ხან პრაკულაშიცხვებზე შევადვად და მათ გავრცელებაში მოწინააღმდეგე, ხანაც კრებულზე ახლებდა მენეჯერებს და შეიარაღებულ აქანუბებსაც მოუწოდებდა ხალხს.

მილიც შუაღამე 1918 წელს გახდა კომკავშირული. ქუთაისში სხვა გინაზოლდ გაგონებთა ერთად იგივე ცნურბოდა, „სარკტიკის“ მეცოდენობას, სადაც ორგანიზაციის მოწინააღმდეგე და ამოცანებს სწავლობდნენ. მილიცა გინაზოლის მოსწავლეთა შორის ავრცელებდა რევოლუციურ პრაკულაშიცხვებს, ატრავდა მათ ქალქის ქუჩებზე. მას ხშირად ავალბედნიერ გამოენება საინფო ბინა არაღვალურ კრებების ჩასატრელებლად.

1920 წელს მილიცა სწავლის გახავრცელებლად ჩამოვიდა თბილისში და პარალელურად გაუთო „კომუნისტის“ რედქციოში დაიწყო მუშაობა. თბილისში კვლავაც ცნურბოებდა ინბროდ მილიცა მუხბამეც საბურო ხელისუფლების დაპყრობისათვის.

ბარბოშინი მბბბრბბბბ ქუთაისში სწავლობდა და კომკავშირული იქვე შევიდა. ქუთაისის საუბერინო კომიტეტის დავალებით იგი ხშირად ჩაილიდა ლენჩუში და მიმავლდა აკრალული ლიტერატურა და სიტყვიერი დირექტივები.

ავრუფინა იყო ლენჩუშის სამაზრო კომიტეტის და ქუთაისის საუბერინო კომიტეტის მეცოდენი.

ლენჩუში მენეჯერების წინააღმდეგ მებრძოლი პარტზანული რუბრი მომ შვიქანა, ავრუფინა ამ რაზმის წევრი გახდა.

მისამბრ ბბბბბბბბ მბბბმ ვავგოზა ჭქინდა, ქერ ბონის ძაჟსლბე ფაბრიკაში მუშაობდა, მუხბამეც შინაწამსამსახურედ იყო. მბბის, ვალია პოლიტბის დაბბბბბბბბბბ იგი ადრე გაიცინო პრაკულური ლიტერატურას და მამე, „სარკტიკის“ წევრი გახდა. კომკავშირულმა ქალშევილმა ბოლშევიკური ავიტაცია გააჩაღ მოსახლეობაში.

* * *

...სესიოთა პირველი კომკავშირული ქალბების მოკლე ბიოგრაფიული ცნობები. ამ ცნობების უკან იდგა და გმირული ცხოვრება ჩანს. მათ ყველაფერი გააკეთეს საქართველოში საბურო ხელისუფლების დაპყრობისათვის, გვერდში უდგანენ პარტიის დაიდა მბბისი შერკრულების საბუროში. საქართველოში ბბბბბბბბ ხელისუფლების დაპყრობის მუხბამეც ისინი კვლავაც ჩვენს ქვეყნის ძლიერებისათვის იტყვიდნენ. საქართველოში კომკავშირის ისტორიაში დაუფიქვარ ფურცლებად არის შესული მათი კომკავშირული ცხოვრების გმირული დროები. ამიტომ არ შეიძლება მათ გავრცო ვიწრომთო კომკავშირის საბუროვანი 80 წელი, არ ვახსენოთ 20-იანი წლების ახალგაზრდობა.

საქართველოში საბუროთა ხელისუფლების დაპყრობის მუხბამეც თამარ მელქიძე კომკავშირის სამაზრო კომიტეტის პლენუმის წევრი იყო.

1922 წელს იგი სამაზრო კომიტეტის სარგანიზაციო განყოფილებას ხელმძღვანელობდა, 1928 წლიდან კი კომკავშირის ორგანიზაციის რაიონის მდივანი იყო.

მისი პბბბბბბმ პირველი საბრძოლო ნაილობა მბბინ მილიცა, როცა მენეჯერული მოვარების რაზმმა ალყა შემოარტყა მათ სახლს და გადაიწყვიტა იარაღის ძებნა დაიწყო. ვერა მბბინ 14 წლისა იყო. მბ მბბბბბბ იარაღის გადამაღვა და რევოლუციონერი მბა და მამა დალუბვას გადაარჩინა.

15 წლის ვერა ახამის რევოლუციური ახალგაზრდობის ორგანიზაციის რბბბბში შევიდა და პოლიტკურს ცოდნის დაიწყო.

18 წლის ვერა კომკავშირის რაიონული კომიტეტის წევრად აირჩიეს. ახვე დროს იგი ხელმძღვანელობდა კოლორის კომკავშირულ ორგანიზაციას, რომელიც ახლომბლო სოფლების მოწინავე ახალგაზრდობას აერთიანებდა.

ვერა კიბრია დალუბავ პრაკულანდის მწეოდა ახალგაზრდებს შორის, განავრცავდა მენეჯერებსაც გამცემლურ პოლიტიკას და ბრძოლისკენ მოუწოდებდა მათ.

მისამბრ სბბბბბ რევოლუციურად განვსიხლდა ქუთაისზე ახალგაზრდობის დაუახლოვდა და თვითონაც ახალგაზრდობის კომკავშირული ორგანიზაციის წევრი გახდა.

ქუთაისის ახალგაზრდოთა კომუნისტური კავშირის საუბერინო კომიტეტმა უფვადღში ახალგაზრდოთა შორის მუშაობის გასაშეზოღებლად თამარ საქია ვავგუზანა, დღის წესრიგში იდგა ამოცანა: მოეწადებინათ კომკავშირი შეიარაღებულ აქანუბებისათვის.

თამარმა გადააბალია ზუდილის ახალგაზრდული ორგანიზაცია, შექმნა ე. წ. „მფრინავი რაზმი“, რომელიც აკრალული ლიტერატურას და პრაკულაშიცხვებს ავრცელებდა ხალხში, უდგინდა წიფილი რაზმი, რომელსაც იარაღით უნდა ებრძოლა მენეჯერული მოვარების წინააღმდეგ.

მისამბრ ბბრბბბბბმ 1920 წელს საქართველოს კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის ორგანო „ახალ მოუბნის ტში“ მუშაობდა, როცა იმავე წლის დეკემბერში რედქციოს მენეჯერებმა ვავრცელებდნენ ალყა შემოარტყეს. თამარმა შრეფტის გადაარჩენა ითავა. იგი დააპატიმრეს. განთავისუფლების მუხბამეც თბილისში ცხოვრება აუტრიადა, მავრამ თამარია კონსბი.

ყველა დროს მუხვს თავისი ახალგაზრდობა. ისინი ერთმანეთსაცხვან განსხვავებლიან გარეგნობით, მიწურავებებით, მბბბბბბ, სხვაწარის იყვნენ 20-იანი წლების ახალგაზრდები — პირველი კომკავშირელები. ქალბებს დევთა გრძელი, ყველავე დაბურული კაბები, თმა მოკლედ ჭჭონდათ შეჭირბო, სამკაულებს არ ატარებდნენ, სახეს უბრალოდ უფლდნენ. მათ ვამოხედვაში ჩანდა აზრის სიცხადე, მიწინადახლოობა, შეუპოვრობა.

მათი სახელეუბრო შერობა საქართველოს კომკავშირის ისტორიის. საოცარია, რომ მათგან ბევრს ერქვა თამარი — თამარ გაბარაშვილი, თამარ მელიქიძე, თამარ საქია, თამარ ვარდუნიანი, თამარ ბახტაძე, იყვნენ სხვებიც — ვერა კიბრია, მილიცა მუხბამეც, ავრუფინა მამარბოლიძე...

მათი ცხოვრება და ბრძოლა საოცრად მუხვს ერთმანეთს, თითქოს იყვნენ ერთი დღის შვილები. ახვე იყო სინამდვილეში: ყველანი ახალგაზრდობის კომუნისტური კავშირის „სარკტიკის“ წევრები იყვნენ.

ისინი ბევრნი როლი იყვნენ, მავრამ საბუროთა ხელისუფლების დაპყრობისათვის ბრძოლაში პარტიის საინფო დასაყრდენს წარმოადგენდნენ.

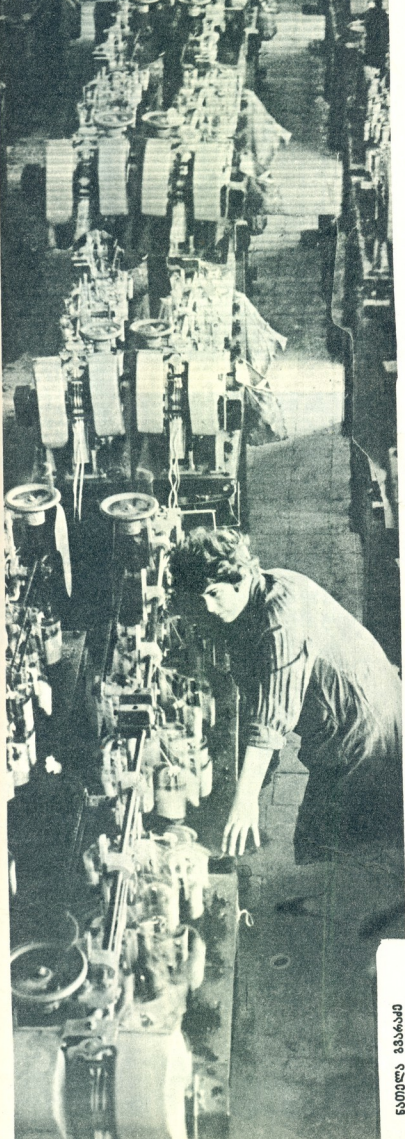
მათ დაბადებინდა დაბუკოთ სიღებურებ, მათი ბრძოლის მოწინა სიღებურისგან ხალხის განთავისუფლება იყო.

მისამბრ ბბბბბბბმ 16 წლისა იყო, ოსურბეოთ „სარკტიკის“ უწევრად რომ ჩამოაყვებოდა. თამარი მბბი რევირ გახდა. პარტიის დავალებით ახალგაზრდები ჩაილიდნენ საქართველოს სხვადსხვა კუბუბში, მბბინდნენ და აძლიერებდნენ ახალგაზრდულ ორგანიზაციებს. ახეთი დავალებით თამარი შობბლოურ სოფელში მელქიძეებში ჩაილიდა. საუბერინო მუშაობისათვის იგი ოსურბეოთის მბბისი კომკავშირის ხელმძღვანელთა აპტივში აირჩიეს.

1921 წელს თამარი საქართველოს კომკავშირის პირველი ლეგალური ყრობობის დელეგაცი იყო. აირჩიეს საქავშირი ყრობობის დელეგატადაც.

1924 წელს, როცა ქუთაისში თავი იჩინა მენეჯერებმა ავანტურამ, თამარმა დარაზმა ქუთაისში კომკავშირელები ავანტურის მბბბბბდა.

მისამბრ მბლბბბმ 18 წლისა იყო, ოსურბეოთ „სარკტიკის“ უწევრად რომ ჩამოაყვებოდა. თამარი მბბი რევირ გახდა. პარტიის დავალებით ახალგაზრდები ჩაილიდნენ საქართველოს სხვადსხვა კუბუბში, მბბინდნენ და აძლიერებდნენ ახალგაზრდულ ორგანიზაციებს. ახეთი დავალებით თამარი შობბლოურ სოფელში მელქიძეებში ჩაილიდა. საუბერინო მუშაობისათვის იგი ოსურბეოთის მბბისი კომკავშირის ხელმძღვანელთა აპტივში აირჩიეს.

ნათილა გუბარია

საქართველო უწყვეტად

ფაბრიკა „კომსომოლკა“ პირველი კომკავშირული საწარმოა. იგი 1926 წელს დაარსდა და მუშაობს. ახსნა და ფართოდ გავლენა კარი მუშახალღაზრდობას. კონსტანტინე მემშარიაშვილი, გიორგი ხშიდაშვილი, მარიამ გოგუაძე და მრავალი სხვა ამ ფაბრიკის პირველი მუშები არიან. ბევრი მათგანი ახლა პენსიონერია; ისინი ხშირად აკეთებენ თავიანთ საწარმოს, საუბრობენ ახალგაზრდებთან, ათავალიერებენ ახალშენებლებებს, ასლ დანადგარებს, გამოიყვებენ თავიანთ აზრს. ისინი დიდ განსვენებას ხედავენ ძველსა და ახალ ფაბრიკის შორის. „კომსომოლკა“ ის აღარაა, რაც ამ სამი ათეული წლის წინათ იყო. ახალი კორპუსები, ნათელი, დიდი სამჭროები, უახლესი გამოშვების სამშულო დანადგარები, მაშინ კი, ნიკოლოზისდრკინდელი ორად-ორი საქსოვი დაწვა მჭონდათ. თბილისის საფეიქრო-სავალანტერიო ფაბრიკა „კომსომოლკაში“ 5 სამჭრო მუშაობს: საქსოვი, საწნავი, საქარგავი, ძაფსაგრები და ბამბის საქსოვი. აქ უშვებენ 70 დასახელების პროდუქციას. აქ იჭარბება ტიულისა და პლუმის ნაწარმი, იქსოვება მრავალი ფერის ტანსები, რეზინები, საათის სამჭროები, ქაშრები, იგრები და აბრეშუბის ძაფი. საწარმოს ნედლი მასალით ამარაგებენ ჩვენი რესპუბლიკის სხვადასხვა ფაბრიკები და შუა პროდუქცია იტანება სამჭროთა კავრის სველა სოფელსა და ქალაქს.

საწარმოს წამყვანი ძალა აქ კვლავ კომკავშირია. ეს ტრადიცია გრძელდება დღემდე, ასე იქნება მომავალშიც.

ფაბრიკის კომკავშირის ორგანიზაციის რუსუდან ფირცხალვა ხელმძღვანელობს. მისი თაოსნობით აქაურ მუშა-ახალგაზრდებს საიუბილეოდ დიდი გეგმები და ბევრი კარგი ჩანაფიქრი აქვთ. კომკავშირის დაბადების 50 წლისთავთან შესახვედრად მათ გავრდილი ვალდებულებები აიღეს.

საქარგავი სამჭროს მუშები, რომლებიც ირა გალავაშვილის კომუნისტური შრომის უბანზე მუშაობენ, ფიქრობენ წლიური საწარმოს გეგმა 29 ოქტომბრისათვის შესასრულდნ და გამოუშვან მხოლოდ პირველი ხარისხის პროდუქცია.

ნაწული ზალიშვილის ბრიგადა ყოველთვის მოწინაა. 20 წლის ნაწული მსუბუქი ჰერწელობის ტექნიკუმში სწავლობს, სკკ წევრობის კანდიდატია და მთელ საწარმოში სამაგალითო მუშაა. მისი ბრიგადა მხოლოდ ახალგაზრდა გოგო-ბიჭებითაა დაკომპლექტებული. ამ ახალგაზრდებმა, საიუბილეო ვალდებულებების აღებასთან ერთად, პირობა დადეს, რომ იამალებენ პოლიტიკური ცვლინის დონეს, იქნებინან სოცუციონის შრომასა და ცხოვრებაში.

— აქტიურ მონაწილეობას მივიღებო ყოველგვარ საზოგადოებრივ საქმიანობაში! — ასეთია კომუნისტური შრომის დამკრეულების—სინანა რამიშვილის, ანა ფიქრიშვილის, ქეთევან ივრემიძისა და სხვათა დაპირება.

— ყველა უბანზე გვიყოლება საშუალო

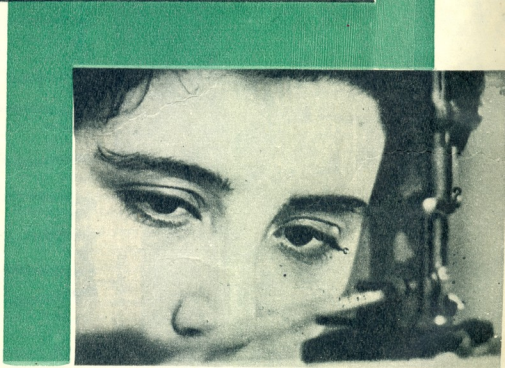

განათლების მქონე ახალგაზრდები — აცხადებენ ნაწილი ზაალიშვილი, ირა ცალაშვილი, ნათელა გვარამია, რუსუდან ჯილაშვილი, ომარ ტყეშელაშვილი და სხვები.

კომკავშირულ საწარმოში თითქმის ყველა ახალგაზრდა სწავლობს უმეტესობა სადუქრო ფაკულტეტის სტუდენტები არიან, ნაწილმა უკვე დაამთავრა ტექნიკური და უმაღლესი აპირებს სწავლის გაგრძელებას. ახალგაზრდებს სწავლა ხელს არ უშლით მოწინავენი იყვნენ შრომაში — მათი გვარების გასწვრივ შრომითი წარმატებების ასეთი ნიშნებია — 140, 140 პიროცენტო.

ვინც სწავლაში მოწინავეა, ის შრომაშიც საამაუა.

„კომსომოლკა“ ახალგაზრდების საწარმოა, მის კედლებში შრომობენ და ცხოვრობენ კომკავშირელები, მათ ნაწარმს კომკავშირის სახელი ჰქვია და სადაც კი იგზავნება იგი სხედგან ასახილებს კომკავშირს.

მეგობრებო

მომხრობა

მახვიარი დ. ზარიაფიშვილი

საჭარი შარის პირს მიჰყვება, შარა დაფორჩილ ყოვანს ვას-
დევს, ხაჲსმოციდებულ ლოდებს მაყელის ბარღებში შემოხეხვია და
მთელ ყორბეუ ბარღებშია ჩაწოლილი.

ყველაფერი წინაშეღებურად გამოიყურება.
ამბაყო საჭარის ამოფარებია, ხარღანს წვერს უმახვავს ჩვენს კე-
ნახში.

— გამარჯობა, ამბაყო!
— გამარჯობაო, — ამბაყო ჭერს საღამებე მასუბობს და მერე
ბებღებე ჩემსკენ:

- უჲ, ჩამოხვედი?
 - ჩამოხვედი, ამბაყო.
 - ჩემს ჩამოხვედი, თუ კიდე უნდა ისწავლო?
 - არა, სულ ჩამოხვედი, ჩემო ამბაყო!
- ამბაყო წვერბარტხილი წაღლით ნაჩეკს ყრის ჭირკიდან და წელ-
ში იმართება.

— აგეზაღა ღღერობა.
მერე წაღს ცურით ფხას უსინჯავს, წელში ირბობს.
— კაია, რაღებე ჩამოხვედი, — აგრბელს ისევე ამბაყო, —
შენ ხარ ზინაჩაბის მემკვიდრე და ნუ გააკვიბე მის დანატოვარს.
ჩვენ საკუთარ საქმეებზე ძლივს ვართმევთ თაჲს.

ამბაყო ვენახის ნაღრს მიჰყვება, თბილის ტოტებზე ხელით ასწევს
ხილმე, რამე თვალით არ მიჰხედეს და საჩრდილითელ მუღი არ
წაადის.

— ვენახს შეწამლა უნდა, ყურბრზე დასირბიებული და ჭარ
ერთელ შეგახებრებ შროლოდ, ამ დრის ნესტორა ბიძის მესამედ
ქაიდა ნაბარტხილი აქურბობა. წამალს მე შემოგზაღებ, აპარტის
ქაიდა აღარ შემიძლია. ამ კვირამა სასოჲო ჩადე წამალი არტლის
პლაზტეში დადეკციე და ეს ზურგი ისე დამაქვს, სხვისი მგობრის
ჩემი ვენახი ზროსთახ თავებმა, კომეარგადღმა ხშირია ზეხი-
ლა.

ენაში, გაუთიბავე ლინდარს აჯავის ვეხი არ მიჰქარბია, წასაქ-
ცვავად გადმორბელი ჰუმარია პატრონის ხელს ელის.

— ამ საცხოვრებელს კია პატრონობა უნდა, ჩემი ბიძია, ამღენი
ნაჭირი ყავდა ბაბუაშენს და სუყველა შემოფინტა. ქალკეში
„ჩემო ლობიო“ და წოვისი კირკიტთი კი არ შეგღებდა ეს ქვეყანა!
ჩემი სახლის აიფანს საღებავი შემოეცქირელო, კრამბის საწვე-
თებს ხაჲსი მისდებოდა. წინაერთი თაგისარა გამარჯობებულა, ბოს-
ტისი აქ-იქ მოჩანს აგავიჯღებული ხაჲგი, ძლივსღა ცეცხლი კელ-
ნი. ცუცხილია და უჩანგართი დაფორჩილა მთელი ბოსტანი.

— ამის ყველაფერს პატრონობა უნდა, ჩემო ბიძია!

კოცხისთავებზე ხეიფიე მიწის პირს დასწორებოდა, ზუჩქის ტო-
ტები ისე ჩამოხაილია, ქვემოხებრელად იყრ გაივლის კაცი.

— წელღუს სანეგღედან აღარაფერი იყრ ვენახს გასატანი,
ჩვენ ვენახებსაც არ ყუთ პატრია. რამე უნდა იღონო, ბიძია, თჲ:რა
განსად გამტკუნებს. გადი იქით, ძალო!

ღობიდან გამომხრბალი ნაგაზი მშოგავახლოდა, დამყნოსა, უს-
და გაჯინა!

— ჰედანა!
კიდევ ერთხელ გააქინა კლდი ქედანან.

— რაფერ დაბერებულა ჩემი ჰედანა!
— ჰო, ნაწების დაბერდა, აღარე ყვეს, აღარე არავის ერჩის,
თუ აჭვე, პაჲს, თუ არა და, წვეს თავისი ვენახი. წინაა ნესტორა ბი-
ძის საღებავზე ათეფენდა ხილმე, ახლა სიარულის თაჲცი აღარ
აქვს საწყალს.

საწყალი ჰედანა. თვალებში წყალი ჩასღგობია, თაჲბირი გაჲ-
ვევბია. გაბურღებულა და ფერღებდა ჩასაცენია.

— ამ ქურბო კიდევ დარჩა ხუთოფერ ჩადე ღღერი. მე ფოთო-
ლისას ვადაღლო, შენ მთელსას ვაგავინებ, რაჲეს შეგამზადებ,ს.
თჲ:რა სირცხვილია, ჰუნეი თანბარობი დაბურღებდიან ყანებიღან
და სუყველა აქ მოიყრის თაჲს.

ფოთოლა!
ფოთოლას ხსენებანზე გულს ბაგ-ბუციე გაიქვს.

— იქნებ ისიც ყანაში.

„ისიც“ — ისე ვამბობ, მგონი, ამბაყო გაგაცინე გუნებში.
ამბაყო პატარა ხანს ჩუმღებდა და მერე:

— ყანაში არ იქნება, აბრეშუმი. ჰქას უფლის, ჩვენ გავგოვბს
სახიაროელე უყუთ ჰქია და მორიგეობით აქმევეს ფოთოლს, ღღენ ფო-
თოლს მოუწესა ჭრამა.

ამბაყო თაჲსი ზრისკენ მიდის. მხრებში მოხრბილია, მჩატეთ დაა-
ბიჯებს.

და პირველდ მებადღება კითხვა:
რატომ დარჩა ამბაყო უცლოლად, ნესტორა ბაბუს მძისშვილებ-
ში მუგის გარდა ყველა მოეცილა თჲსან...

ამბაყო თითქოს ჩემი მჭერა იგრინო, მოხრუნდა:
— სახლის კარბეზე გადი, პაერე შეუშეი შოგ. კლიტე იქვეა.
ქომოტორღე ჩამოიხვედელი.

კიბუტე აგაბიჲე, საფხებრბები მორყეულა და კენესის კაცის
ფხეკევეს.

გასაღებდა ყანეი მოჰკიდებია, ძლივს გადაბარუნდა კლიტეში.
მითე სუნეი მცემს, ფანჯრბები ჩაოხებია ჩარბილია, ძნელდ მო-
ჰყავა ხელს.

ყავიღიან შემოინება ნესტორა ბაბუამ, თთორწვერამ, გრბილ-
ულავამა და ახოვანა, ეფროსინე ბებია თაჲი მჭრებმდე სწვღება,
წარბი განახნია და კეთილად მიღობის მეგ. შვილოშვილებმა ყველაზე
უხერხის, მის აღოვალდა და გავრის ვაჲკაციღებულს.

— არ მინდა ტრილო, ტრილო რა ვაგეკის საქმეა, ეს მინე ვიცო,
და ხმამაღლა ვუუზნებნი სურათს:

— მე მოვლი, ნესტორა ბაბუა, მოვედი და არ ვაგავიბე შენს
აქრას.

მერე ღიღხანს ვიხვიარ და ვფიქრობ დაღეფყარ ღღებებზე.

„ამ მწკრიბეი თობი ძირი ხარისისვალა, მეორეში მუხრანულ
ურჯია, ევერ, ბებერი თელის პირღაპარ ყველაზე საადრიო ჯიშია.“

— ვენახს ვამტრე პატრონი უყვარს, თეიარა მშრალზე სცის და-
ბრეკება.“

თითქოს მკაფიოდ მესმის ნესტორა ბაბუს აბაღლი ბანი.
აი, ის თბილბარი, ის ღღერი, ის ტბარე, ჰქვეიღან ღღედს „გარ
ეწვღებოდი, მაღლა ნესტორა ბაბუა არ მიშვედდა. ამის წვერწამ-
ებულ სარბი იყრ ეს ეწერიღა.“

ენიღობა.
„უბუჲე თვალღებს და გებღავა:
ბაბუაჩემი ჩემს ვეგრღით თბილის ჩეროს“ შეფარბებულა, გოგ-
ნის მთას მისწერბია.

— თ, მთის თაზე ნელა ვადმობის ღღებულე, წვერზე ღრად
ფიქრბე და გოგინს ცაჲმობებე ტრევეს ნაფლუტებს.

— ცაში გამოიყოღელ უშვეღებულ უხავარის ენსავსებვა გოგინს
წვერია.

— იწერიბებს ვიომოჲ
ვიცი, ნესტორა ბაბუა ისე მკეითებება, ენას მუფხანს.
მე თანბრბოლიე უგასუტებე:

— ამისთანა პირი ენასა, საწვიმარი არ უნდა იყოს ეს ღღრ-
ბელი

— კი დაგემართოს, ამა კარგად ყოფილა საქმე.
გემგმით გვებედი, ნესტორა ბაბუს უღვეშებში კლიტედა. უსხობ
მიყვედი უქან, ვენახის ბოლოსკენ.

ბაბუაჩემი ზორბა კაცია, ეინველიღიე თი სახე და თეთრი წვერ-
ულავაში აქვს.

ფაოთო მუქეი.
მარღვიანი სტლები.
მთის ფლავანასეა ნამუსზე შეაყენით.

ჯიხი თაღი ღებე მტეს იწორის, სეგნით მტაველღანახვერია და
ჩემი სიბრბე რცხილი ტარი აქვს დაგებულ.

მე ამოვინა თობით მუშობია მიჭრის.
თბილისიდან რომ ჩამოხვედი, უფერი მორჩილი თობი შემიბრია,
სოფელს „ეკეცას“ არამ მუფხან, ისეთი.

10.6.75

— უი ბეჩა, სმიინდი ჩვენი რამ საყიდლა გვაქვს? მებოას ნათქვამს მოსული ყურს არიდებს და გაფანჩულ თვალ-წარბში შეჩერებია ნესტორას.

მებოზებელმა იცის, წინა ოთხშაბათს უშობელი რომ გავეიდეთ და ფულ სახლში გვაქვს. ნესტორა ბაზუამაც იცის მებოზლის გა-ქორევის ამბავი და ამბობს:

— ჯერ აქეთ მობრძანდი, მუხლა ჩამოვასვენეთ ერთწამს.

„მუხლის ჩამოყენებაზე“ ფერთოსინე ბებისა ჯერ ხილი და რა-ხი არაყი მოაქვს, მერე თვისაფრის ყურში გამოკრულ ფულს დაღა-ფურჩინის და ჩიფიფით მოყვება თვლას.

პარასკეობით ნესტორა ბაზუეც დადის ბაზრობაზე. ფრჩხილა ურწმინო ხაზებს შეაბამს, თეთრ პირსახოცს ყაბალახით ვიანს-აკვს და ჩხარის გზას დაადგება.

მეც ვნალობო ოჯახურ საქმეებში.

მეც დამსაქმავენ, კოორეატორშიც დავედიარ, ამხელა გზაზე მარ-თის არ მიყვიარს სიარული, ფოთოლასთან ერთად წასვლა მირჩე-ვნია.

ფოთოლა ჩემი კარგადალმა მებოზლის გოგოა.

მომწონს, თავს ვაწონებ.

მის დალწინ ვუყავიობას ვენვობ. კილაობაში ჩემზე უხნეს ბი-ჭებს ვეტრეები, უხელო ცხენების ჰენებაში ტოლს არავის ვუდებ და ლინიერთან ულონის ვეკომავები არსენასავით.

ვიცო, ფოთოლას მოსწონს ამისთანა ბიჭობა, ჩემი გულშემა-ტვივარია.

მიანც ვერ ვუბრედავ „ახსნას“, მინიშნებით ვაგებინებთ ხოლმე ერთმანეთს.

საიამაშოდ შეყრილი გოგო-ბიჭებს უცხად გამოეყვოა ხოლმე ფოთოლა და ჩემს გასაგონად იტყვის:

— სახლში უნდა წაიდე, საქმე მაქვს.

— რა საქმეა? — მეც თავს ვაჩვენებ ყველას.

— შაბამაზზე მგზავნის მამაჩემი.

— თუ მომივლი, მეც წამოვალ.

— კარგი, მაგრამ მე შეჩქარება. — ფოთოლა წითლდება.

მე კარგად არ ვიცი, რატომ წითლდება ფოთოლა და მიანც მი-ხარია.

წყაროსთან ვუდალაჩებ. მერე ერთად მივდივართ კოორეატორ-ში. ფოთოლა ფეხშეშეულაა და რცხენია, კაბაზე საკერებლო აღდვს. ჩიხის კაბა მოკლეა და გადასარეე მუხლივით ძლივს უფა-რავს.

უეზებერ ფოთოლას და აკვირებულ სურვილს ძლივს ვართმევ თავს:

ათქვირებულ ქლივს ჰგავს ფოთოლა, მინდა ხელი ვტაცო, ვეცნო და მივეფერო, მაგრამ ნესტორა ბაზუამ რომ გამოგოს, ვიცი, გამოიყრება, გამსახრავს. ესეც რომ არ იცის, ფოთოლას რომ წყვიწინოს!

მივედივარ და ვფიქრობ, რაზე ველაპარაკო ფოთოლას.

ახიბებების სერდინ სკოლის ეზო მოჩანს, შენობა ხეებს დაუ-ფარავს.

— რა მალე იხრდება კვიაროსი, კარგად მახსოვს, დირექტორმა რომ დაგვარგვევინა. მაშინ სულ პატარა ხეო ნერვი, ცალი ხელი-თაც იოლად წაიღებდი, — ვამბობ, რომ რაზე ვთქვა.

— მეც მახსოვს. ისიც მახსოვს, სკოლიდან რომ გამოგავდეს, ბარი რომ არ მოიტანე ორმოციმის გასაქრელად, — იცინის ფოთოლა.

— კი, მწებთან მკაცრი დირექტორი იყო გიორგი ბოჭორინშვი-ლი, მის გამაჩრანზე ახლაც ელემენტული ემართებათ ბიჭებს.

— ბაბუნას ახლაც ეუბნება, შუშა სად არისო; ხომ გახსოვს, შარშანწინ რომ მაგიდის შუშა გაუტრებეთ დირექტორის შენ და პა-პუნამ.

— თვითონ გატეხა ის შუშა. მუშუტი, დაკრა, კაბინეტში რომ შეგვიყვანა, თუთუნს რატომ ვწევითო, გაროცხვას გვიპირებდა, დღით მაჭავარიანს რომ არ გამოგვასარლებოდა.

— რა კარგია დიტო მასწავლებელი, ასე გვონია, მღერისო, ე-ფსიტეიასანს რომ კითხულობს.

— მე ვუყვარვარ დიტო მასწავლებელს; პესალბოზეც ყოველ-

თვის მაკვებდა ხოლმე, ხუმრობით ავთანდილს მძახდა, გახურებულ ღორსმანებით რომ ვიხუტუქუბები ჭირჩირს. ნეტა ახლა სად არის ღორი მასწავლებელი?

— რე ფოთის სკოლაში გადაიყვანეს, ისე გული დაგვეწყა ყველას, რომ... უცბად ფოთოლა სიტყვას სწევებს, მაჭამა მევიღებდა და შარავხის ქვევით მივყავარ.

— არიქა, ცხვარი იხრჩობა, პალოზე დახვეულია ნიჩგაგდებელი ცხვარსკენ მივლევ ფოთოლას.

— ამის პატრონი მოსაკლავია. შუა მინდორში დაუბამს და მიუტოვებია. საცოდავი, ეს არის საქმე? მოდი, თავი დაუქურე, მე ბაწარს შემოვსენი პალოს.

ჩვენი მხრები ერთმანეთს ეხება, ფოთოლას კულულები სახზე მელაიცება და ველარაფერს ვარჩევ, თვალდაბუქული გოცინი ფოთოლას ყურის ძირში, მერე ლოყაზე, ტუჩის პაწია ბუსუსებთან.

— რას შერები, ცხვარი იხრჩობა... მე ფოთოლას მოფერება მინდა, ძალიან მეკითხება სხვისი ცხვარი. ფოთოლა ვარდისფერ სახზე ჩამომშოლ თემბს ხელუკუღმა ისწარბებს და თოჯინა გამოხსნილი ცხვარს ჩრდილსკენ ეჭახება. მე პალოს მეორე აღვიტვე ვასო და უხმოლ ვშორდებით იჭურობას.

გალახულოვით ვიღვლე.

— გაეწინა? — ვეითხები ვეიან.

— მეწყინა, პო, ხომ მოაქვრა თავი.

ისევ ჩუმად მივდივარ, დიდხანს ვეძებ შესაფერ სიტყვებს.

„მოდი ახლა ვერცევი, ახლა სჯობს!“, ვეძებობ და ვბორბიკობ:

— შენი ცოლობა რომ მოვიწინდომო, გამოიყვები?

ფოთოლა შემწინებულოვით მიყურებს და მე გუნჯებაში ვფერობ, რომ ამისთანა თვალები არაფერს აქვს მთელ მაკვანაზე.

— არ გამოიყვები... არც გამოიპოვლებენ...

ფოთოლასაც ებორბება ენა.

— რატომ, ვინ დამიდგება წინ, ნეტა ვიცოდელ!

— რატომ და ჩემი მისი დღეუვის ამბავი რომ მივიღეთ ფრონტთან, მაშინვე ეუბნებოდა დელას: ფოთოლას ევლარ შეველოვით.

ვიხებ ზესიძელ უნდა მოვიყვანოთო. შენ ზესიძეთ ვინ გამოიყვებს, ორი ოჯახი შენს იმედზეა, ნესტორა ბაბუა ხომ გადირევა!

— ახა ვინ უნდა მამამუნს ზესიძელ?

— მე რა ვიცი, იმ დღის მამაშვილი მოვიდა ჩვენსას, მამას ელაპარაკებოდა, მე მოსლიდან ეუღლებდი ყურს და სოსოს სახელი გავიგონე.

— რომელი სოსოსია?

— ზარნაძისა.

— აჰ, არა, ეგ ტუთილა, სოსოს ოლია უყვარს, ოლიასაც უყვარს სოსო და პირობაც აქეთ ვრთმანეთისთვის მიცემული, საცა ზელს მოაწერენ, მე ვარ იმათი მესაიდუმლე.

ფოთოლა აღარაფერს ამბობს, იმისთანა თვალებით მომჩერებია, ქვეყანას დახვლებდი მის დასაცავად.

— მე გიბოვ შენ, ფოთოლა, მივიცე დარდი ნუ გაქვს, შენი ძმაც ჩამოვა ცნობტიდან, მაგისთანა დღეულები ნახვარიც არ არის მართალი.

მამინ მეორედ ვაკიკვ ფოთოლას და კინაღამ ავტრილით ორივე იმავე დღეს მივედი ბაბუსთან. ნესტორა ჩეროში ასვენება და წინ დაუღვდები.

მერე შუბლიდან ოფლი მოვიწმინდე, გვერტზე გავიხელ და ვიღვლე.

— ბაბუა, თუ ჩემი შვილიშვილობა ვინდა, მათხოვივ ფოთოლა, თუ არა და...

პატარა ხანს მუხის გავარდნასავეთ ევლოდი ნესტორა ბაბუს პასუსს, მერე, როგორც იქნა, შევხედე.

— წადი, ხარვეს ნეხე გამოუტყობ, სად იყავი ამდენ ხანს დაკარგული!

გამოხერხული და გამოიყვანა ნესტორა ბაბუს ვაფანჩული წარბები, ოღონდ მოკუტრული თვალი და წვერზე ჩამოსასმელად ჰაერში გაჩერებულ ხელი.

• • •

წელგამართულ მოსახლეს ოღაც გვარიანი უნდა ჰქონდეს და კარიბდიმოც. მე და ფოთოლა ორივეს შევხარით.

„ფხვანთა“

ჩემი ვენახი ავ თვალს არ ნახებოდა. მტკვარიან ქარვასავით ღვივის, ჩემი ბიძაშვილი გვოცია ნახსის სტრაფელინ მიხურავს, ზღუდვებს და ლარტყებს უცვლის.

მიხელეს თავის დროზე უნდა სადილოც, სამხარეც და ვაშაშვიც. ფოთოლს დიდი ჭაფი ადვას, მთელ ღღეს სანაზანი ტრიალებს, ცოშმ ზეღვას, ნიყვის საჯახს, ახურებს კაცებს.

— სადილისათვის ორი ქათამი უნდა დაგვტოლო, ერთს შევჭვავ, მეორეს ბავით შევაშაზადებ, ვინმე შემოგვეწერება, სირცხვილი არ მამათ.

ფოთოლას ცალ ხელში წაღო უქირავს, მეორეში ბიბილოწა-ფული მამაღო.

— რაღა იყივლებს ჩვენსას, ეს მამაღო თუ დაეკალო? — საქმეში ჩახედულ მურწუნასვით ვზურუნებ თქახებ.

— ვეინილობი გვეყოფება, ოცი ხმა გამარჯვა ქრუნიაღ.

მე ერთ დავკრახე წავადვებინე თავი ბიბილოწითელ მამაღს.

— უი, რა ცოვი ხელი გექვს, წუთში არ გააკციო სული! წაღი ახლა, ხმელი ფარჩხი აძიქრ ღობებს, სადილი არ დაეგვივინდეს, თვარა საცა მამაჩემი მომავთხიას.

— რას ჰქვია მოგავითხიას... — მე ვფიცობ და თვალებს ვებრაძლებ ფოთოლს. — მამაშენმა ნუ გააქირავა საქმე, თუ არა, ფცბს არ დავდამევენებ ჩემს თქახებო.

— ნუ ამბობ, ბიჭო, აფრე, მამას არ ვამეტყულებ; კაცი გამწარებულა და ასე ამბობს: ჩემი თვალთ მიგერბივარ, რაჯა მტკერება თაოვი, გაამტყუნებო? ჭერ ხელო რომ არ მოგვეწერია.

— ხელს მოწერა არ იცი მე, ჭერ ნესტორა ბაზუა საფლავში არ გაიციებულა, წლისთავს ხომ უნდა მოეუცადო!

— პი, უნდა მოეუცადოთ, მარა ნუ ავიწყდ მამას. ის ჭკვიანია და კარგი უნდა ჩემთვის.

— ჭკვიანი ვინ იყო, ცოცხალი შვილი რომ გამოიგოლვა და ზესიძეს ეძებდა მის მავიერად!

ამით თაღდება ჩვენი პაექრობა. ფოთოლს მითმობს და გუნდებაში ცმყოფილი ვარ: ცოლი გამგებოთ უნდა იყოს, თქამნი ტრიალებდეს; გარდან რომ მოხვალ ნაჯაფარი კაცი, უნდა დაგვიბოს და დავიჯავოვს.

ასე მიდის ღღებები.

ყანიად დაბრუნებული, კობიტების ჭვეშ წამოეფეხები მწვანე კონდარზე თაღის წასაბუებლად, მარა მოსახლ აცს რას დაეაყენებს ფიქრი.

ჭვეშის საზრუნავი აქვს კაცს.

რთველი კარზეა, მომდგარი, ბოსელი შესაკეთებელი, შუშა მოსატანი.

აგერ, ნესტორა ბაზუს წლისთავი მოდის, მოზვერი უნდა დაეცლო.

ყო სასაზრე მოზვერი ყია, მისი სიხერე დანს არ მიიტანს კაცო. მარა ჩანი გაჯარდეს. იმ ღღეს მთელი კუთხე-მეზობელი მოიყრის თავს, ჩემს მტრეჭვეშ პირველად დამოღებუნე, ნესტორა ბაზუსა და რაბია სურფა არ ეკადრება.

მერე შვი არამის მოვხსნი ბაზუსა სურათს და, შუა კედლებზე, კარების პირდაპირ წამოვიკიდებ ხაზიანებ.

მე და ფოთოლას ხელიც მოსაწერი გავქვს. ნაწმომდგომევეს ვიქორწინებთ, მგარამ დიდი ღრეობის მონუობას არ ვაპირებ. არ მაქვს ჭარ მავის წელი.

ფოთოლა კარგადლა ხახლობს, რა მავერიონის ვაგზაწა მავას დაეცირდება. ერთ ათოდღე მამაქვს მოვიყვან და ის იქნება. ნაჯახ-მწვეს ჩემს ახალ ოღში ვაგაერქვებლმთ ჭქიფს. თამადად პაპუნას დაეაყენებ. ჩემს ახალ მოეყრებებს ფუხებ არ დაეყენებს, იმდენი ღვივნის სმა შუელთა.

მერე შვილები მეყოლება. პირველს თეიმურაზს დავარქმებ, მომწერეს ეს სახელი, მეორეს — ზახის. თეიმე კარგია, მესამეს — მამუკას, თუმცა კახაბერი, ან ზეილიდი არ იქნება ურიგო. მე-ათხეს... მეოთხე ალბათ გოგო იქნება, იმას თეკლეს არ რუსუდანს დავარქმევ, თამარიც კარგია, დარქვანიც...

მოვწმენდები, ვამტარავლები და ავაჯავებ ნესტორასეულ კარ-მადამს. ყოველ სუფრახე დავლევთ მის შესანდობარს და ჩემს შვილებს ვუამბობ მის კაცურ კაცობას.

ათი წლის წინთ დიდადა ეს გზებით — ბორას მწნადას სახელობის პიონერია და მისწვდებოდა სახალის ორგანო. „გაზაფხული“ დაარქვეს მას. ათი წელია სახალისა აღსაზრდელთ თავიანი აჩრს, სურვილებმა და ოცენებმა უფარაგებენ მას; ათი წელია „გაზაფხული“ ფულარფულად ენუსებოდა თავის ნორჩ შეგობარებს, რჩევას ამღვებს, ასწავლებს და ცხოვრების დიდ გზაზე ატანს საკუთარი ძალების რწმენის, მოძმის სიყვარულსა და სიზარბოლსათვის სახსარს შინგებნას.

„გაზაფხულის“ რედქციამში ბავშვებს მუდამ მიუბარიათ, მოაქვს საკუთარი კორესპონდენცია, ლექსები, მოთხრობები... აქ, მავიდასთან, თავი დაუბრიათ ვაჭრის რედქტორს რაზა ორბაშვილსა და პაპუხისხეველ მდივანს ანო კახარას. მათ წითლუელსაგვეყვანები იტყვიან ვარს, აბტკიცებენ ვაჭრის ახალ ნორჩს, კამათობენ... საკუთარ ვაჭრის საკუთარი ძალებით უშუქებია.

ვაჭრის ჭკვეს საკუთარი ნორჩი ფოტოკორესპონდენტები, მოაქვს ფოსტალიონები, რომლებსაც სახალის კედლებს ვარით გააქვთ თავიანი ვაჭრით და თბილისის სკოლებს ურიგებენ. რაც მოთავრია, „გაზაფხული“ აშუაოს თავისი ნორჩი შემოქმედებით, პოეტებით, მხატვრებით... ათ ვაჭრის ფურცლებზე გამოქვეყნებული ნორჩი მხატვრის მარინე დანდლისა ნაშუქებდობს, პატაკ დათო ჭუმბურთობს მუდგარობის ნიშნუშები. აგერ საშრობლის მდივრი სიყვარულით ადვიტებულ ლექსს, რომელიც ახალგაზრდა მგოსანმა გ. ალხაიშვილია დაწერა:

„ჩემი ფიქრები შენს ფიქრებს ერთვის, ფოთლის თრთოლვა ამ გულს ფეფქვა. ო, როგორ მსურდა, მემღერა შენთვის, უბიწო ვრანდნით სიმღერა შეთქვა!“

თ. კაჟუშაძე დიდ დღეინს მოუძღვნა წარფილი სტრიქონები:

„მისი სიტყვა, მისი საქმე მარად ცოცხლობს, ხალხთან ანის, და მის დროსა ვერ წაშუყვეს ურბოთა ხმა, ხმა ბტარვალის!“

სახსარბლოდა რომ „გაზაფხული“ თვის გვერდებს ხშირად უთმობს ნორჩთა შემოქმედებას. ამავე დროს, იგი უფხვადფხვს მისდებს სახალის კედლებს გაშლილ დიდ მუხამობს. თავის ფურცლებზე აშუქებს სახსლახეც პიონერულ ცხოვრებას. აქვე ეწყობა დუსწრებელი დისკუტები, მოგზაურობანი; ვაჭრთ ენაშუერება ყველა დიდ დღეღანს, რომელიც აღღვავებს ღღეჯან-ღღელს მოფილორს. ამ მხრეზე „გაზაფხული“ თვალთახებდა და ცხოვრებისეული ინტერესები ფარკო და მსოლიოდ მშობლიური სახალისი საქმიანობით არ იფარგლებს. ვულფიცავთ პიონერულ „გაზაფხულს“ არსებობის ათი წლისთავს.

მაქს ვივე „ვეფხისტყაოსნის“ ქალაქს

შეიძლება პროფესიულ მოგზაურსაც კი შეშურდეს მაქს ვივესი. რა თქმა უნდა, მოკლარაკეს მრავალ ქვეყანაში უხეხება გამოსვლა, მაგრამ ჰოლანდიელმა დიდიოსტატმა აველა მათვანს გადააქარბა. მისი ახლანდელი მარშრუტი ფრიად ორიგინალურია: ამსტერდამი—მოსკოვი—თბილისი—მცხეთა—ქუშეთი—სოხუმი—ზუგდიდი—მოსკოვი—ვლადივოსტოკი—ტოკიო!

როგორც აველა ქვეშაობრტ ჰოლანდიელს, მაქს ვივესაც მეტად უყვარს ყვავილები. იგი მოიხიბლა მიხეილ მამულაშვილის ბაღით მცხეთაში, ხოლო დიდიოსტატის მეუღლე ქოიუს დავარქმუნეთ, რომ საქართველოში სხვადასხვა ბუფონიერი ადგილი.

მიხეილ მამულაშვილის ყვავილებმა ეივე შესაძინებდად გაამზარა. სიტყვაძენვმა და თავდაპირველმა პროფესორმა, თვით ჩამოვადო სიტყვა ჰადარაკზე. ჩვენც, რა თქმა უნდა, ამ წუთს ველოდი.

— **ს. ფლორის თქვენ ქალთა ჰადარაკის უღელდებ მსპირებს ვაჩუქებთ.**

— ჩემი მეგობარი სალო ფლორი, როგორც ყოველთვის, ხუმრობს. ის კი, უნდა ვთხოვო, რომ მართლაც დიდი ინტერესით ვადევნებ თვალებს ქალთა ჰადარაკს, ვარჩევ მათ პირებიც (ამას სხვა დიდიოსტატებნი ერიდებნან), მინტერესებს მათი სავრთაშორისო ტრენინგები.

— **რას იტყვიან რა. ფიშერზე, რომელიც ფიქრებს, რომ თითოეული ოსტატ ქალს მხედრას აჩუქებს?**

— როდესაც ბობში ეს თქვა, იგი მეტრეს მეტად ახალგაზრდა იყო და, რა თქმა უნდა, არ ითვისებინებდა რეალურ ვითარებას. რ. ფიშერი უძლიერეს ოსტატ ქალებს ვერაფერთარ შემოხეხვებში ვერ დაუთმობს წინააღიწი მხედრას. გავისხნეთა პ. კერესი, რომელსაც ამ რამდენიმე წლის წინ აუცილებულად უნდაოდა ნ. გაფრინაშვილითან მოგება, რათა პირველ ქოილად ხელდასმარ წასვლიდა. იგი ვერაფერს ვახდა. გავისხნეთით პირადად ჩემი შწრე ვაკეთებდები.

— **რომელ მწარე ვაკეთებდებ ბრძანებთ?**

— რა დასაბამია, თუ ვინმეა დაზარალებული მოქალაქე ქალთათვის, ის პირველ რიგში მე ვახლავართ. სამი პარტია მაქვს წაყვებულ ვერა ზემონიანთა როგორც ს. ფლორის უყვარს მისიზობა, ის ვერაფერობა ვეღვარებ მეტად ჩემს მეუღლეს აღუფხვდა. მას არ სჭეროდა, რომ მე, მამონ მსოფლიო ჩემპი-

ონობის პრეტენდენტი, ქალთან ვერაფერს ვავხებობდი. მაგრამ, მაღლობა ღმერთს, ჩემმა კოლეგებმა მისწესეს.

— **რომელმა კოლეგებმა?**

— ჭერ გენიალურმა ხოსე რაულ კაბახლანკამ, ხოლო შემდეგ თვით სალო ფლორმა. ჩემი ნაწილობრივი რეპიზიტატაია მამონი მოხდა, როდესაც კაბახლანკამ მენჩრეთან შეხვედრა ყიმიით დაამთავრა. ნაწილობრივი იმპრემ, რომ ეს ყიმი ზოგება კაბახლანკას ჭენტლშენობით ახსნა. აქ, როგორც ვითხარით, ფლობა მიწველა. მან ვერ მოუღო მენჩრეს მოსკოვის საერთაშორისო ტრენინგნი 1935 წელს და დავარგა პირველი ტურნობი.

— **თუ შეიძლება შეადარებ ვ. მენჩრისა და ნ. გაფრინაშვილის თამაშს!**

— ეს ურთიუღისი ამოცანა ვახლავთ. მე ზნორად მეკითხებნან: „ვის უეტესად თამაშობს, ძველი ვვარია — ლასკერი, კაბახლანკა, ალიბონი, ეივე თუ თანამედროვეობის მოწინავე მოქალაქეები? თქვენი კითხვა დაახლოებით ამნარია. მე უყოყმანოდ ვინასუხებთ: უბრატესობა ახალ თაობას ვნდა მიენიოს. მენჩრისა და ნონას სათამაშო მანერა ფრიად ვანსხვევებულა. ჩემი მოქალაქეე წყნარად, პოზიტიური სიტულოთ თამაშობდა, ძალზე უყვარდა მეტრე უბრატესობის ვამოყენება. ერთი სიტყვით, მოქმედებდა ისე, როგორც მისი მასწავლებელი ვეხა მაროცი (განთქმული უზრგელი დიდიოსტატ) ურჩევდა. ნონა ბუგვრად უფრო ინტერგულოდა. იგი თავიდანვე ურტეს მეტრეს, ცილობას, არ მოსციეს სულს ამოღობის საშუალებას. ეს უფრო ტრისია და ლარსენის სათამაშო მანერას ჰკვის.

— **ნონას ჰოლანდაში ზომ არა რომელი უთამაშნა?**

— დიხა, იგი ჩვენთან ბუგვრაც ყოფილა, ჰოლანდიელთა სასურველი სტუმარია. უფრო ჩვენთან კარგად იმასობრებდნენ მის ვვარს, რომელიც მეტად უხსობა ჰოლანდიელის უტრისათვის. მაგრამ ჩვენმა მოქალაქე-

კე ქალებმა ფანი ჰემესკერკმა და კორა ვრეკენმა იმდენი ვითხარეს მის შესახებ, რომ ვვარც დავიმასობრეთ. უფრო მეტიც — ჩვენთან კარგად იცნობენ ნონას შემოქმედებას — ჰოლანდიური პრესა ხშირად ბუგვრებს ნ. გაფრინაშვილის პარტიებს.

— **რამდენადაც ძლიერი არ უნდა იყოს ნ. გაფრინაშვილი, ჩვენს ვულშემატყერბებს მანაც მეტად ადლებდებ მსოფლიო ჩემპიონობის ბედი...**

— ვადაცით მათ ჩემი სახელით, დამშვიდდნენ. მე პირადად ვერ ვხედავ ნონას მეტრეტეს მსოფლიოში. რა თქმა უნდა, ალექსანდრე შესანიშნავი მოქალაქეა, მან ზომორეკრ მოიპოვა პირველი ადგილი პრეტენდენტთა ტრენინგებში, მაგრამ ნონას ბუგვრე ჩამოუტარდებდა.

— **უცანსეულ წლებში ჩვენთან დანაწარუთა ახალი შესანიშნავი ოსტატი — ნანა აღბასანდია...**

— მე მასზე ბუგვრე მსმენია (ჰოლანდიელს უკვე აღარ უტრის მისი ვვარის დასახლოვება). ლშენოში ყოფნისას ვავიანი ვიდე. იგი უნიკიტრისი ქალშევილა და დიდი წარმატებებიც მოუღოს.

— **ქალბერი ვვაპატივებ ერთ მცირედ ვადახვევს. ვვიხარობ, თუ შეიძლება, რა ხდება ვაუთა სპადარაკო საწყაროში?**

— თ. პეტროსიანისათვის ფრიად უსიამოვნო მეტრე იქნებოდა ბ. ლარსენი, მაგრამ დანიელი დიდიოსტატი ზემეტად ვაბედულად ეთამაშა ბ. სპასის. ახლა ბ. სპასისი ჩინებულ შემსაძლებლობებში აქვს კოლეკტრბულ შეხვედრა ს. პეტროსიანს. მართალია, მსოფლიოს ახლანდელი ჩემპიონი მებრინი დიდებული სპეციალისტია, მაგრამ ვერაინ იტყვის ვადაცობით, რა მოხდება გიოსად. ისე კი, თუ ვინმეა ჩვენმა უსტიკო პასუხი შეიტყობი, ჩამოღობ მოსკოვში ვაისად, მსოფლიო ჩემპიონატის დასასრულსათვის.

სეკუნდები

— პო, ძვირფასო, ხუთ წუთში მეც მზად ვეგნები. რაო, სად მივდივართო, სა სთქვი? ანჭელსთან? ქორწინების ხუთი წლის თავი აქვო? უოჩაო, ანჭელა, რომ გავვიხსენა! რაო? მე რატომ გამიხსენა მან ხომ ორივე დაგვატოვაო აი, წვერს გავიპარსავ და... ჩას ნიშნავს, წვერს ხისთვის ეიპარსავ? აბა, ასეთი ჭავართ ხომ არ წამოვალ. პო, გენაცვალე, შინ რომ დავარჩენილყავითო, ხვალ გავიპარსავლი — სულერთია, მალე ძილის დროა!

პო, ანჭელა დღეს მშვენიერია. შენი აზრით, ჩემთვის გამოუწყო ასე? ეს უყვე მეტიმეტიკია. ვისთვის და თავის ქმრისთვის! ჩემთან ხომ არა, მასთან იცხოვრა ხუთი წელი მე მხოლოდ ზელი ჩამოვარდით და მიველოცე. აბა, ვისთვის უნდა მეტყვირა თვალუბში? დიასპლის ველოცავდ და კარადს ვუტყვირა — ოჲ, რა კარგი იქნებოდა!

მართალია, ხალხი ბლრმადაა. ქალებია ბევრო? ღმერთმანი, ისინი არც შემომჩენვია. საკმაოდ მოშობი... — მიწოდლა მეუთვა საყმაოდ ბევრია ზეტო, რა სთქვი, რომელ ქერათმიან ქალს შეგხედო ორჯერ? ჩემი ბრალია, აქეთ რომ იუტრება? შეხედე, გენაცვალე, საყვეკაოდ გიწვევენ. რა თქმა უნდა, გაპყვი, აბა უარს ხომ არ ეტყვი...

— აგერ ჩამოვდი. მე? პო, მეც ვიცეკვე-არა, არა, ეს ვეალთმიანი მე საყვილორად არ ამომიჩჩევია. უბრალოდ, თავისუფალი იყო. არა ბატონო, არ ვიხუტებდი, დალავროს ღმერთმა, მე ხომ სრულად არ ვიცნობ მას, კარგი, კარგი, რადღაც შენ არ გინდა, მეტს აღარ ვიცეკვებ.

აბა, წაიფილო, სუფრას უსხდებიან... გავიხედე? ამბობენ, ცოლქმარი ერთად ნუ დასხდებიან. არა, არა, ჩას ამბობ, მე შენს ვეერდით დაეჭვები. მიოთვი, გენაცვალე.

პო, კარგი, გაუბარსავი წამოვალ. მაგრამ თეთრ პერანგს ხომ მაინც მომცემ? ვიცი, ცისფერშიც მოგწონვარ, მაგრამ ეს პერანგი სამი დღეა მაცეცია. შაქს თუ არა უფლება, სტუმრად სუფთა პერანგიო წაიღე? პო, კარგი, კარგი, ამ ცისფერით წამოვალ აბა, რამ მოგაჩვენა, თითქოს სარკეში ვიუტრებოლდე? მე ქუღდ ვიხუტრავ. აბა, წაიღეთ. აგერ, ავტობუსიცო. რაო, კონდუქტორს ვუღლიო? კი მაგრამ, ნუთუ ვერ ხედავ, რომ ეს კონდუქტორია... მამაკაცია!

მოვადით, გენაცვალე, — მეორე სადარბაზო, მესამე სართული, ოცდამეერთე ბინა. ჩას ჰქვია, მისამართი საიდან ვიცი? განა ჩვენ აქ წინათ არ ვყოფილყავით? აუბანიან, გაიგე, იმიტომ კი არ ვრეკავ სამაჩერ ზარს, რომ აქ ხშირად დადივარ. შეხედე, აქ წარია: „რდისესუსთან სამი ზარი“. პოდა, მეც სამაჩერ ვრეკავ.

თორემ სხვები უამენ, ჩვენ კი სულ ჩვენს დამოკიდებულების გამორკვევას ვუნდებთო. დიდებულ სალათია. პო, შენ, რა თქმა უნდა, მშვენიერი ხარ. ახლა შაშის ნაწყრს გადმოვიღებ... არა, რასაკვირველია, შენ ყველა აქ მეოფზე ღამაში ხარ! მიწოდლა წილი გამეხსენა... ხომ გუბნებთ, ყველა ქალი ჩვენს ირგვლივ მისინათა-მეთვით. ოპო-ოო, ტრედა... პო, ძვირფასო, მე შენ მიყვარხარ, თავიანს ეტემ, მაგრამ რამე ვადა-მაყლაქე... ხომ ხედავ, სუფრდან ყველა დგება. არა, მე აღარ ვიცეკვებ, რა მეცეკვება...

რა? ხვალ ჩინასთან ვართ მიწვეული? აჲ, არა, დღევანდელი დროსტარებაც მეყოფა. რაო? ანჭელას ქმარმა შემოგჩივლა, ცოლი ყველაზე მეტიანოსო? რაო? ცხოვრება კი არა, წამება აქვს? რა საშინელებაა! შენ მართალი ხარ — ეტეიანი ცოლი პირდაპირ ჭოჭობთია ვერც მე ვამიბია, როგორ შესძლო მან ხუთი წელი ანჭელსთან ეცხოვრა. არა, რა თქმა უნდა, ჩემი კარგო, მე ბედნიერი კაცი ვარ ჩინ იწობარს? მე? მოგეჩვენა...

თარგმანი ზულფარულიდან

გენუაღს ქელოღ სასეო

რამდენი ჩამ მოუტო ბუნების ჩვენთვის: ტყე სასევა ვარეული ხეხილით, ათასნაირი ენერით, თხილითა და ზღმარტლით, საკმელად გამოსადეგი მეცნარეობით; ბევრია ეკალა, დანხილა, „სატატური, დვლოო, ეკვარჩხილა, დოვა (თელუბაში), ქონჭოლო და მრავალნაირი ფხალი. სოკოთა ნაირსახეობა თვალს აფიქრებლს. ყველაფერი ჩამ საყვება, სასარებლო და ძალზე ნოყიერი ბუერი მოუტო ბუნების ჩვენთვის, ბუერი რამ, მაგრამ, თქვენი არ მომიკვდეთ, ტყესა და მღნარის პირას თუცი ვინმეს შეხვდები, უმეტესად ბრაკონიერს. ანაღვრებს ნადირს, მღინარეში ქვას ეკავე აღდლებს — სძობს თვეისს სინსილას. ბუნების მადლი თ ტრნობით ღებმა ჩვენგან გამოუყენებლად.

რატომღაც, ასენებ თუ არა სოკოს, მაშინვე სიტყვას წარდლოთზე ჩამოყიფებენ, ციბობრი და ტიავი ხომ არაის გამორჩება. მართალია, ბე ზლოდად არის სოკო, მაგრამ ჩვენწი ბუერია, თუ დამოყვრებთ, სრულფასოვანი ცილებით უხვი მჭირფა

სოკო (ტერიტორიულ შეფარდებას თუ მოკავშირე) ჩვენზე უფრო მეტია. სად ნახავ ჩრდილოეთს და ციმბირში წივსა და ხის სოკოს ხოლო ქაშა და თეთრა სოკო არ ჩვენში მოიპოვება ცოტა.

განსვავება ერთია: რუსეთში სოკოს დიდ პატივს სცემენ — იციან მისი მარგებლობა, იციან მისი გამოყენება. ჩვენში კი სოკოს სხვებმა უმეტესად შიშს იწვევა. რუსეთში შხამიანი სოკო უფრო მეტია, ვიდრე ჩვენში, მაგრამ იქ მათ ყველა იცნობს, დიდცი და პატარაც.

მაყინიარი სოკო სულ ექვსსადაა. მათ შორის საშობო ცილამაყა (შხამი სოკო), სასიკვდილოა ორდენი სახის ბილწა სოკო.

შხამი სოკო (ცილამაყა) თეთროწყობა ლამაზი წითლორბა სოკოა. იწვევს გულის რევმა, სიმთვრალის მსგავს აღზნებას სიგვიმედ მძაფრდება. ოთხი დღის შემდეგ ავადმყოფი ისევ ნორმალურია. ცილამაყა ზუნებდა თითქოს განვსვდ გამოერჩევი, არაკის არ ჰგავს და შობიდანვე თვალში გაცემა. საყვარელია, როგორც უნდა ავიგროს ის წივსა და მქვადში: ფართო თუ ისინი ცილამაყის ორდენ წაავან, სამაგვიროდ, თეთრი წიწყვლები არ აქვთ, თან უფრო მეტად ხორციანია, ფეხი მსხვილი აქვთ და ფარფლებიც სქელი და ფართოა.

ყველაზე საშიშოა ბილწა სოკო: თეთრი და მუყაისფერი-ყვითლი. მის ქუდს ზემოდან უფერული ნოტიო ლამაზი აყრია, ნაწინარსა და შერეული ტყეში ოზრდება. ძალიან ჰგავს ტუის ქაშას (ცხვარისა). განსვავება ასეთია: ტუის ქაშას ჩიხაზე დაყრის ლამაზი ცენტრალურ უფრო ინტენსიურია, სრულიად შრალია და ძნელად იქცევა. ქვემოდან ფარფლები (ფირფიტები) ვარსისფერი აქვს. მაგრამ ფარფლები თეთრი ბილწასაც მოწითალო აქვს და შეიძლება მიიღოს სავალი შეცდომა. განსაკუთრებულ საშიშროებას უქმნის ბილწა ჰამბიონისფერი, რომელიც სოკოს ვარგისობაში მის ნახარზში ვერცტუის კოვხი იყვლება. ბილწას შხამი წალხობი არ იხსნება. მრავალჯერ ხარზვეც არ გამოიყოფს სოკოსაგან შხამს და ვერცტუის კოვხით რას გაიგებ ბილწა კი სახეობა არ გვეთ-

ნოთ. მოწამლე ათი საათის შემდეგ ირევეა, როცა შხამი აღმანის სისხლშია.

სინამდვილე ასეთი საშიშროა. მაგრამ მგლის შიშით ტყეში არ შევიდეთ? არის ლიტერატურა სოკოზე, არის ფერადი ილუსტრაციები, და თუ მაინც გაიფიქრდებით გარჩევა, სულაც ხელს ნუ მოკიდებთ. ისეთ სოკოს, რომელიც შხამიანს ჰგავს. მაგრამ რისთვის ვამბობთ უარს საძელოდ გამოსადევ, მრავალნარი სოკოზე, რომელიც არც ფერით და არც მოყვანილობით შხამიანი არა ჰგავს, — ირემი, მიწელი, შხამის ქაშა, ალბიური საფრთხის ქაშა, ფიჭვნარა, მანჯილა, მქვად, სქანა, წყერე, ვარკო, თეთრი მელისკედა, ნიორი, დვინო, ვარკო, ყვითელი რძიანა, ვარგაფსოლის მანქვარა, სისის სოკო, ნაცარა, არვისძირა, და სხვ.

ყველა იციან, თუ რას წარმოადგენს სრულფასოვანი ცილები. მისი ნაცლებობა ირგანიზმის ზრდას აფერხებს, ვინცაბა აჩლუნდება. სრულფასოვანი ცილებით მდიდარ რძეს, კვერცხს და ხორცსაც კი რამდენჯერმე სჯობდა ამ მხრეც ხის სოკო. მის მხოლოდ მომად თეთრა სოკო შეეძლება. თეთრა სოკო კი მოსოფლიოში სახელი აქვს შეძენილად. რა დააშავა ხის სოკომ? ის უფრო მდიდარია ცილებით, უფრო გემრიელია და უწყვიანარი.

ხის სოკო იზრდება წიქვეულ დამალ ხეზე, ჯირკას და ზეზემდარ ნედლ ხეზე შეხვდება. ის ირანარია. უფრო გავრცელებულია ოხელი და ფარფლები სოკო. ფერთი — მუქმკვრივფერადი თეთრამდე. ერთიმეორეს მიმდებრობით ხის ქერქზე ჩაფუძვრულად გავრუდება, აბსორბირუნენ უყინს მტლებს ჰგვანან. თითქმის უფერო, ერთი წერტილით ხეზე მიტანსილი ხის სოკო სპილოს ფართუნა ყურს მიავსავს.

შეორე სახის ხის სოკოს ძირას უწოდებენ. მისი ყვითელი ჩიხა ზემოდან ყავისფერი ხალხებითა გავრუბილი. ქვემოდან იმსისმგავარი თეთრი ვარსი აყვრია. 8-10 სისხის, აბსორბ ეს სოკო წონით კილოგრამას ჰპირბედს. ორთვე სახის ხის სოკო ძალიან სასარგებლო და გვერტილია. იგიოდით: ხის სოკო მიწაზე არ ამოიღის, მხოლოდ თუ ხეზე მაილდება სოკოს შენიშ-

ნაც — ერთდეთ ის ხის სოკო არ იწვევს.

ერთ საყურადლო სტატიაში ძნელია სათითად აიწეროს ყველა სახის სოკო, მაგრამ დაინტერესებულთ კაცისთვის სპეციალური ლიტერატურა სოკოს შესახებ მოიძებნება, არსებობს ფერადი ილუსტრაციები. პოლა, თამამად მოკლედ კალასხელი თითონ ზუნება იქნება შენი მსწერდებულე. თუ პირველ ხანებში ნადლეოდ ვერ დაიბრბაბებ, გული არ დაგწყუნს. სუფთა პერვეც ყოფნა და სისარული ჩანს გაგაყვანის, სიცოცხლის გაგახიზნოლებს.

რუსეთში თუ სოკოს კრფის სჯონის ორი თეთი იფარგლება, ჩვენში მარტობად დგემებრამდე ჩვენს ხელთა სალალობელ. აპრილი, მისი ის იენის ხის სოკოს სჯონის; მანის; იენისში, იელისში იფრფვა მუქუნარა, მინდრის ქაშა, ვარგაფსოლის მანქვარა, სისის სოკო, მოწყვერა, ბებრის მტრედო, მაწარა, ალბიური საფრთხის ქაშა; ავეისკოლი, სტეტიმებრში, ოქტომბრში — თეთრა სოკო, ნიყვი, ირემი, მიწელი, წყერე, ვარკო, რძიანა, არვისძირა, ვერგვისძირა; სტეტიმებრში, ოქტომბრში, ნოემბრში, — მანქვარა, ფიჭვნარა, თეთრი მელისკედა, ნიორი, სქანა, ნაცარა. გვიან შემოდლობით მთებში შეიძლება შესვლად ხის სოკოს.

რამდენიმე სიტყვა სოკოს საშიშროად შენახვასა და ეკონარიაზე. თითქმის ყველა სახის სოკო გამოიყენება დაგვეცხვას და მარინებაში. გემოვნის მიხედვით, შეიძლება შევანახვებოდ გამოიყენოს: ნიორი, დღწა, მწევა და სურნელბიანი პილბილი, მიხაკის ყვავილი, კამა, ალბლის, მუხის ან მოცხარის ფოთლები. ძალიან კარბა ცოცხლად დაკონსერვებულ სოკო. გასამომად უმეტესად გამოიყენება თეთრა სოკო, მანქვარა, სქანა, არვისძირა, ვერგვისძირა, მოწყვერა.

მთელი ტომის დაწერა შეიძლება სოკოს ეკონარიაზე. თუკი რამ შეიძლება ზორცი, იგივე შეიძლება შეზხადდეს ან მხოლოდ სჯონით ან ხორცზე მისი მიმბეჭდობა. კერბი სჯონი გვერბილი გამოიღოს და არამბეჭდ ვნაძება. სოკოს ნარისახებოა დიასალისებ ქართული სუფრის გაღამახებში დიდად დაეხმარება.

ლ. ზანჯანიძე

ბარბანის პირიმე ზვირღვე — ზაბარბა „კომსოლოვას“ ბრბადირი ნანული ჯაალუვილი, გიოთხი ზვირღვე — ბრის ძნელბის ძმბრ თბრბისის კომსოლოვის საბლოვის ბალბი. ფოტო ლ. იბარბაზვილის.

რედაქტორი მარიკა ბარბარაშვილი	სარედ. კოლეგია: გ. გურგენიძე, მ. კალანდანი (პ. მე. მდივანი), ზ. კვაჭაძე, თ. დამყარაშვილი, ვ. სირაძე, ქ. სიხარულიძე, ნ. შალუბაძე, თ. ლ. შენგელია (მხატ. რედაქტორი), თ. წერეთელი, ნ. ჭავჭავაძე.	საქ. კმ ცენტრალური კომიტეტის გამომცემლობა
ტექნიკალტორი პ. დემურია.		
რედაქციის მისამართი — ლენინის ქ. № 14. ტელფონები — 99-56-47. 99-56-14. ფხ. ფორმ. რაოდ. 1.75. პირბით ფორ. რაოდ. 5.3. ხელმოწერილია დასაბედად 25/IX, 68 წ. ქალბლის ზომა 60×92, ტრბავა 100.000 შექვ. № 3073 ტე 02482. ფხბი 80 კაბ.		
საქ. კმ ცკ-ის გამომცემლობის პოლიგრაფკომბინატო, ლენინის ქ. № 14.		
ყველფიფიური საზოგადოებრივ-პოლიტიკური და მხატვრულ-ლიტერატურული ფუნდის „საქართველოს ქალი“.		
Ежемесячный общественно-политический и художественно-литературный журнал «Сакართველოს ქალი». Издательство ЦК КП Грузии.		

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ახალი კორპუსი საბავთლოზე

ИНДЕКС 76178

6189/180

УДК 739.86
620.001.01

პირველ ხაზით ამოვედით მხარში. ათი-თხუთმეტი ბელ-ტრეც ვინაღმ გადმოვბრუნე.

მერე კომინი ამიარდა, სახეზე შემოამხურა, თოხი ე უფრო მე-მძიმა ხელი.

— შეისვენე ცოტა, შეურყეველზე დალა იცის თოხმა.

იტიპარა არ ვიტხვ, მარჯველ მივეყენ სტრელს.

ამ სამიწვერე ერთი-ორჯერ ვაზის ძირსაც შემოვიყარი, ყვეი-ლიანე ახლავამოსული მტევნები გავაყუვიენე.

ნესტორი ბაბუა მეუბნება:

— ლობიოს ღინგი შემოურიჩნე, ნუ აჭრი, ბებიაშენს ეგრ გადვერჩები.

მერე მისტიოთარე ყლორტს ხელი შეავლო, თოხის ანასხეპზე მო-მწვინა დღეი მოხოცა, რქა ძირში შეტხვა.

გოგინს მისხეპს ვიუტრედი, ეგებ მართლა გავწოდეს, ვიცო, რომ წვიმიან ამინდში ბაბუაჩემი ერთ ბელტსაც არ გადმოვბრუნ-ნებს ეინაზში.

ღრუბელი აჭრილა, გაცრეცილა და ორთქლითი ქრება.

ვთხინით და ვთხინით.

მზემ თელებს ეცწეროებიდან გადმოგხვდა.

სვრელი ავათავი.

« წავილთ, თუ კიდევ უნდა ვიმუშაოთ? »

ნესტორი ბაბუამ თუ ისევე თხილეს ქვეშ ჩაიმხელა, მამინ მესამე სვრელს გამოწვევასაც აპირებს.

— გვარიანად დატყა, ა?

ბაბუა ნეშოთი თავდაცმულ დოქს ეტანება და ნაქაჩი ღვინით წყურვილს იცლავს. პატარაობიდანვე ასეთი მასხოვს:

ღოქს მოიყვლებს, თელებს თახუქუფს, ყეხვე მიმეღარი ყან-რჯობა აღის და ჩამოვლებს. ზოჯჯერ თეთრ წვერზე წვეთები ჩამო-უქვადება, ხელსაგული მოიწმენდა და უღვამს გადაიარებს.

თვალს ვაღვენებ მის ჩვეულ მიხვრა-მიხვარას და მოგვიანებით ვამბობ:

— მართლა ჩამოცხა, ეტყობა, სამწვიარი ღრუბელი არ იყო.

— ამა დაწმუნარდი, ჭურისთავი გადწმუნდა, შეიღაფიანი რო-მა ნაწირზე, ის მოხადა, ფინჩხა არაფერი ჩაგვიარდეს შიგ!

— არა, არ ჩამვიარდება.

გავბზებარ, მესახელებმა. ჭურის მოხდა ყველა მეურნემ კი არ იცის რიგაინად.

შუღდისას სოფელი ყურღებდა.

ხალხი ისევნებს.

ალარე საქონელი ბღავის, სიციბით მოთეთილოები წვინან ჩერო-ებში, თვალეზზე მოსულ ბუზებს ყურეზით იფერიებენ და იცოხ-ნებინან თავისთვის.

ნესტორი ბაბუას ერთი უღელი ხარი ჰყავს, ორივემ კარგი ბულ-რაობა იცის და მერე ფალანგიით თანამეგებ თანატოლებში.

უღელმოც საოკრები არაინ ჩვენს ხარეში. ნესტორი ბაბუას ბრძანება აღაღიანივით ესმით და ერთ დაწრუტუნებაზე დღვინაი უღლის ქვეშ.

ბაბუა ემალელოებუბა ხარებს, სამაგიეროდ ბებია უჩივის ძრო-ხას, გაბერწდა, ნახევარ ჭოთანასაც აღარ იწვევს.

ბებიას შეჩვეული ჰყავს პირუტყვი და ფრენელი.

ქათამი არ უფრთხის, ღორი მოსაფხანად უწეება და მის ყო-ველ დანახეზე დორულად კენვის.

ძროხასა და ხარებს ქვაშიაონს ალოკინებს, მარილწყალგადას-ხმულ ჩაღას აწეებს, უთენია ურევეტეს ნაქელს და არწყულდებს.

მეც მინდა ფეროსინე ბებიაშენი მივიჩვიო საქონელი, მაგრამ არ მიყარებდა.

ხბო რომ აღმინახავს, გდარეულოვით მომჩერებია, თოქს ვასა-წყებულ ემჩაჩება და თუ იჭურთობას არ გავიკავლე, უმეწვილად თავა დაიხარჩობს.

ფეროსინე ბებია ერთი კალთა საყვანს ხარჯავს, ჩემს დანახეზე დღვრებულ ქათმებს რომ თავი მოუყაროს.

მარტო ქველანას უყვარს ჩემი გამოჩენა.

სოფელში რომ ჩამოვალ, ქველანა ძალღრუბელ გამოხატულს სიხა-რულს. იცის, რომ ავუშვებ, ხელგებსა და სახეზე ავცილებლად მო-მასწრებს ხათიანი ენის მოშმს. გაყინულ ცხვირს ნიკაში მატა-

ეცხს და ეზოს ბოლოსკენ დაეშვება, ქათმებს შემოფანტვსა და წერ-ტრებს ლბეზე გადაივარდებს.

— ქველანა, ქველანა, ჩემთან!

მუსხლე ხელს ვირცხამ, ეუსტვენ და მიხარია, რომ ქველანა-თანა ავი ძალი ბოლოს მეგველება.

შეზობის ამისთანა ნავაზები უღმამიძებელი ჰყავს ქველანას. მომიჩინა ბევრი ჰყავს:

— ქათამი დამიგლოჯა!

— ღორი დამიგინა!

— ცხვრები დამიგვთა!

და ყინიდან დაბრუნებული ნესტორი წარბშეკრული უმეწმის ეფეროსინე ბებიას საწდრეას.

სამაღრეაე ქველანას ავამალობას შეუხება.

მერე ნესტორი ბაბუა მომბრუნდება:

— მაგ ძალის გამოისობით ნუ გადამიღე მეზობლები, თვარა, მოკვლე, მე შენ გელამარაკები!

ჩველ ვისინე ნესტორი ბაბუას წყრომას.

ქველანა მეცოდება, ხორცს აღარ აწევენ.

ამ პურეგინის ღროსაც სანახევროდ ეცუთ უღვდას.

ბებიაჩემს ნამალვად კარდიდან მქვადის ნახტვს ვიღებ უბე-ლი. ქველანა გონიერა, ჭეთიკის უკან მიცვის. წინთ არაინე მისე-ლი ქველანას მასხინძობას.

სტუმრანობაც ნაყნულა ჩვენას.

მეზობლები ერამინათს ეროდებია.

საღირობის იწვითად თუ ვინე მოადგება კონიკას,

თუ ვინეშე დაიბახა — ქალა იქნება, მოხვტი არ ჩემი კილა ღლამი. ახალჯარბა რახანა არ გამოჩენილა ქვეყანას.

სოფელში მარტო ვალქტიონი ჩამოვიდა და იმასაც ძირში აქვს საწილო ორივე ფეხე.

წავლიობის ეფროსინეს ბებია უსათოდ იციოხავს:

— სად გავიწყო სუფრა?

ნესტორი ბაბუა თეთრ წვერზე ხელს ჩამოივამს და იტყვის:

— ჩეროში!

ბებია შევბდავს:

— შევირდი, ადამინო, ქვეყანა ელქმას არის დანატრებელი. ნესტორი ბაბუა არ ღალტრებს მამამატერ წესს, ჭურისთავი-თან კოპიტრებს ჩეროში უშლევიენებს სუფრას და თუ შარაზე მე-ზობელმა ჩაიარა, რიხინად შეუხიანება:

— ჩამოვრდი ავეთ, ტრასა, ღვინო დამიჭმუნეკი.

მეზობელი «კი გამარჯობას!» იტყვის, მამაჩემისა და ნესტორის დანაჩენს შევლებს ამბავს იციოხავს, წერლი ხომ არ მივიღიაო, მერე სუფრას მოუქვდა.

სუფრაზე ვაკვქვს მჭილი, გომიჯი და ეკვაიამი ამოლსილი ღო-ბით.

ნესტორი ბაბუა მინც არ ბოლიშობს ღარიბ პურ-მარილებზე.

ხელდას მუხლის თავზე შემოიღვამს, წელსწერილა მუხებს ავ-სებს, საღვებგებლოს იტყვის და ნელა წრუტავს ქარევიფერ ცოლიკოურს, გემოს ატანს.

ჩველ აქვს: ბოლომდე უმინეს თანამეჩინებს.

თუ ქვაშით დაუტყდება მისი ნათეკამი, თვალთანხმებით დადას-ტრებებს:

— კი ქართულია, მოქალაქე.

მე ვიცო, მერამდენე ჭიქაზე იტყვის ნესტორი ბაბუა «მოქალა-ქე!», ისიც ვიცო, ასეთ ნაღვინებზე ბებიაჩემს რომ სიტყვანი უნ-ებურად სავეტილი გამოფიროს, როგორ შეარჯს წარბს.

ბებიაჩემს შევლებდა ეფროსინე!

მაქვამეტი წელსწერილი რომ შეუსრულდა, მისტყვა ნესტორი ბა-ბუას წარბების აწე-ღაწევაზე ხვდება აველაფერს.

გალხებებს ბაბუა ცარელი ხელდასკენ და ეფროსინე ბებია ბებრეწვად წავსუტეხდება სავსე ღღერის გამოსატანად.

ქიშქარს მოადგება მეზობელი: ჭერ მავთულზე გამოშვულ ქე-დანასეც გაიხვდება, მერე მორიდებით შემოამხვდება და ამბობს:

— ცოტა ფული მქვადება, ჩემი ნესტორი, ხელს პარასკევია და ეგებ ორიოდ ბათმანი ნამუშევარი მოვეტარო ბალღებს.